

Tartu Ülikool

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond

Viljandi Kultuuriakadeemia

Õppekava: kunstide ja tehnoloogia õpetaja

Kerli Hellamaa

Tiiu Kivilaan

**DISTANTSÕPE I KOOLIASTME MUUSIKAÕPETUSES
ÕPETAJATE JA LAPSEVANEMATE VAATES**

Magistritöö

Juhendaja: kaasprofessor Marvi Remmik

Viljandi 2021

RESÜMEE

Distsantsõpe I kooliastme muusikaõpetuses õpetajate ja lapsevanemate vaates

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada muusikaõpetajate ja lapsevanemate kogemused distantsõppes I kooliastmes.

Uurimuse probleem tuleneb asjaolust, et distantsõpet ei ole Eesti koolides varasemalt pikaajaliselt ega laialdaselt rakendatud, mistõttu ei ole uuritud ka sellise õppevormiga kaasnevat üldhariduskoolis muusikaõpetuse aines. Samuti ei ole teada lapsevanemate kogemused seoses muusikaõpetuse distantsõppega.

Käesolev magistritöö on oma olemuselt kvalitatiivne, kirjeldav uurimus ning andmete kogumiseks viidi läbi kokku kuusteist poolstruktureeritud intervjuud õpetajate ja lapsevanematega, kes elavad Eestimaa erinevates piirkondades nii maal kui linnas.

Andmete analüüsimiseks kasutasime kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi meetodit. Magistritöö tulemustest selgus, et tehniliselt olid osapooled distantsõppeks valmis, kuid probleeme esines töö- ja õppekorralduse osas. Muusikaõpetuse tunnid toimusid sel perioodil e-päevikusse lisatud iseseisvate ülesannete kaudu. Lapsevanemad oleksid soovinud õpetajatelt veebitunde, mida sellel ajal tehti vaid õpilaste järeleaitamiseks.

Võtmesõnad: muusikaõpetus, distantsõpe, IKT vahendid, lapsevanemate toetus, õpetajate koolitus

ABSTRACT

Distance Learning in Elementary School from the Viewpoint of Teachers and Parents

The purpose of this Master's thesis was to identify the experiences of music teachers and parents in distance learning in elementary school.

The problem of this thesis originates from a fact that distance learning has not been applied either long term or widely in Estonian schools before, which is also why the research on this studying form is lacking in general schools in music curriculum. It is also unknown what are the parents' experiences related to distance learning in music curriculum.

This Master's thesis is a qualitative, descriptive research and to gather the data, sixteen partially structured interviews were conducted with teachers and parents who live in different rural and urban areas of Estonia.

A qualitative inductive content analysis method was used in order to analyse the data. The results of this Master's thesis show that the parties were technically prepared for distance learning, but there were issues with work and study organization. Music curriculum lessons at that period were conducted as individual exercises in a digital class diary. Parents would have preferred online lessons conducted by teachers, which at the time were only done for students who were left behind.

Keywords: music curriculum, distance learning, digital resources, parental support, teacher training courses

SISUKORD

RESÜMEE	2
ABSTRACT	3
SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILISED LÄHTEALUSED	7
1.1. Distsantsõpe	7
1.2. Õpetajate õpetamisarusaamad	9
1.3. Muusikaõpetusest	10
1.4. Distsantsõpe muusikaõpetuses	11
1.4. Lapsevanemate roll distantsõppes	12
1.5. Varasemad uuringud	13
2. METOODIKA	16
2.1. Valim	16
2.2. Andmekogumine	18
2.3. Andmeanalüüs	18
3. TULEMUSED	20
3.1. Muusikaõpetajate kogemused distantsõppes	20
3.1.1. Kooli ja õpetaja valmisolek	20
3.1.2. Muusikaõpetus distantsõppes	21
3.1.3. Positiivsed kogemused	26
3.1.4. Negatiivsed kogemused	27
3.2. Lapsevanemate kogemused	29
3.2.1. Pere võimalused ja valmisolek	29
3.2.2. Lapsevanema roll distantsõppe muusikaõpetuses	30
3.2.3. Positiivsed kogemused	32
3.2.4. Negatiivsed kogemused	33
3.3. Muusikaõpetajate ja lapsevanemate ettepanekud/soovitused muusikaõpetuse distantsõppeks	35
3.3.1. Õpetajate soovitused	35
3.3.2. Lapsevanemate soovitused	37
4. ARUTELU	39
KOKKUVÕTE	42
KASUTATUD ALLIKAD	45
LISA 1. INTERVJUUDE KAVAD	
LISA 2. NÄIDE ALAKATEGOORIA MOODUSTAMISEST	

SISSEJUHATUS

Me elame keerulisel ajal. Seetõttu on vajalik, et õpetajatel oleksid olemas nõutud ametialased oskused ja teadmised, mida on võimalik erinevates olukordades rakendada. Siiski ei saa alati kõigeiks valmis olla. Vabariigi Valitsus kuulutas 12.märts 2020 välja eriolukorra (RT 13.03.2020, 1). Praegused põlvkonnad ei ole pandeemia olukorras elanud, kus on takistatud inimeste vaba liikumine, vajadus hoida distantsi jms. Sellest tulenevalt tuli kohandada ka koolides toimuv õppetöö selliseks, mis võimaldaks senise tavapärase kontaktõppe asendada distantsõppega.

Distsantsõpe esitab nõudmised erinevatele osapooltele, head digipädevused peavad olema nii õpilastel kui õpetajatel, lisaks vajalike seadmete olemasolu. Õpetaja kutsestandardis on välja toodud, et õpetajal on vajalik kasutada õppetöös IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) vahendeid ja olla kursis nende uuendustega (Kutsestandardid: Õpetaja., 2018). Uuringud on näidanud, et see, millistest põhimõtetest ja arusaamadest õpetajad oma tegevustes lähtuvad, mõjutab paljuski ka õpilaste õppimist.

Aastate jooksul on koolid korraldanud e-õppe päevi, mis omakorda nõuavad õpilastelt ja õpetajatelt digitaalset oskusi. Küll aga selgub Brenda Bergi (2018) artiklist, et e-õpe ja distantsõpe ei ole sünonüümid. Tema poolt kirjutatu põhjal võib öelda, et kui distantsõpe saab toimuda ainult distantsilt ja ükskõik, millise vahemaa tagant, siis e-õpet on võimalik rakendada ka koolitunnis.

Distsantsõppe olukorras, kus vastutus õpilase õppimise eest liikus koolist kodusesse keskkonda, kujunes eriti suureks väljakutseks nii koolidele kui õpetajatele koostöö lapsevanematega (HITSA). Vanematele omistati pandeemia ajal haridusprotsessis eriline roll (Bokayev, Torebekova, Davletbayeva, & Zhakypova, 2020), kel tuli samaaegselt täita nii õpetaja, koka, koristaja, kui ka psühholoogi ametit. Kõige enam vajasisid lapsevanema tuge algklasside õpilased (Eesti Haridusfoorum, 2020), kus lapsevanem pidi lapse kõrval istuma ja ise palju õpetama.

Sellest teadmisest lähtuvalt planeerisime käesoleva uurimuse läbi viia ühistööna, et saada ülevaade nii õpetajate kui lapsevanemate vaatest. Uurimistöösse panustasime võrdselt.

Distsantsõpet ei ole Eesti koolides varasemalt pikaajaliselt ega laialdaselt rakendatud, mistõttu ei ole uuritud ka sellise õppevormiga kaasnevat üldhariduskoolis muusikaõpetuse aines.

Magistritöö **uurimisprobleemiks** on: kuidas toimus muusikaõpetus distantsõppe eriolukorra ajal I kooliastmes?

Töö **eesmärgiks** on kirjeldada õpetajate ja lapsevanemate kogemusi muusikaõpetuses distantsõppe perioodil ning selle põhjal anda ülevaade, millised olid distantsõppe perioodil tekkinud kitsaskohad ja mis toimus hästi.

Tuginedes uurimistöo eesmärgile, otsime vastuseid küsimustele :

1. Kuidas kirjeldasid muusikatundide läbiviimist I kooliastmes distantsõppe perioodil muusikaõpetajad?
2. Millised olid lapsevanemate kogemused distantsõppest muusikaõpetuses?
3. Millised on õpetajate ja lapsevanemate ettepanekud/soovitused tulevikus toimuvaks distantsõppeks muusikaõpetuses?

1. TEOREETILISED LÄHTEALUSED

1.1. Distsantsõpe

Erinevate õppevormide kohta on Eestis kasutusel mitmeid mõisteid. Mõiste distantsõpe võeti Eesti üldhariduskoolis kasutusele eriolukorra kehtestamise ajal, varasemalt olid kasutusel mõisted koduõpe, kaugõpe ja e-õpe. Mitmetes juhendites on neid mõisteid kasutatud kombineeritult ja samatähenduslikult.

E-õpet on kasutatud ettevõtluses, hariduses, koolitussektoris kui ka sõjaväes juba alates 1960. aastatest ja on erinevates sektorites erineva tähendusega (Nicholson, 2007). Koolisektoris on e-õpe õppetöö, mis põhineb suuremas osas või täielikult infotehnoloogial (ÕS). E-õppe eesmärgiks on luua veebiühendus õpetaja ja õpilase vahel. Paljudes koolides on siiani kasutatud e-õpet klassiruumis tehtud õppe täiendamiseks, veebiülesannete või viktoriinide näol. E-õppe muudab õppimise protsessi interaktiivsemaks ja huvitavamaks. Praeguseks on välja töötatud palju e-õppe materjale, millele pääseb ligi igal ajal ja see annab õppijale võimaluse õppimises osaleda omas tempos (Berg, 2018).

Distsantsõppe arengu võime jagada kolme etappi ja selle ajalugu küündib 1800-ndate aastate lõppu, kui seda hakati kasutama Ameerika Ühendriikides. Chicago Ülikoolis loodi esmakordselt võimalus õppida õpetaja ja õpilase vahelise kirjavahetuse teel. Enne selle võimaluse loomist oli võimalik haridust omandada vaid kõrgklassi kuuluvatel meessoost isikutel ja õpe toimus traditsioonilisel viisil ehk õpilased viibisid koos õpetajaga klassiruumis. Seda õpetamismeetodit peeti ka kõige efektiivsemaks ja on kasutusel tänapäevani (History of distance..., s.a.).

Pedagoog William Rainey Harper üritas 1890 aastal leida traditsioonilise õpetamise meetodile alternatiive, et haridust saaksid omandada ka isikud, kes ei olnud piisavalt majanduslikult kindlustatud, et elada ning õppida täiskohaga õppeasutuses ja kes ei kuulunud eliidi hulka. Sellist hariduse omandamise viisi alaväärtustati ja ka Harperit naeruvääristati selle eest. Paljude pedagoogide arvates oli kirjavahetuse kursus lihtsalt äritegevus. Vajadus tagada võrdne juurdepääs haridusvõimalustele on aga alati olnud osa meie demokraatlikest ideaalidest ning see mõtteviis sai edaspidi uue suuna. Sealt edasi arenes distantsõppe teine etapp. Esimese maailmasõja ajal 1950-ndatel, mil toimus tehnoloogia areng ja leiutati raadio

ning televisioon, toimus ka muutus distantõppes. Selleks perioodiks olid juba välja töötatud õppematerjalid, mis võimaldasid selle laialdasemat kasutamist. (History of distance..., s.a.).

Charles Wedmeyer (1911-1999) pühendas oma elu distantõppe arendamisele ja ta töötas välja hällist hauani toimiva "avatud" hariduse kontseptsiooni. Ta leidis, et hariduse eesmärk peaks sisaldama suunamist õpilaskeskele õppimisele. Lisaks tuleks õpetada väärtusi ja oskusi, mis on vajalikud iseseisvaks õppijaks saamiseks., et nad oleksid võimelised õppimist jätkama igal eluhetkel. Aastal 1971 avaldas ta definitsiooni "independent study", mis tähendas õpetamise ja õppimise erinevaid vorme, kus õpetaja ja õppijad asuvad füüsiliselt erinevates paikades. Ta pidas distantõpet väga mugavaks õppimise viisiks, kus iga õpilane saab õppida endale sobivas keskkonnas ning omas tempos (Diehl, s.a.).

Distantõppest tänapäevases mõistes saame rääkida kui tehnoloogia vahendusel toimuvast õppevormist. Maailmas on internetipõhine õppevorm alguse saanud 1980-ndatel, mil toimus tehnoloogia areng ning see võimaldas luua virtuaalseid klassiruumi (Keegan, 1996). Distantõpe on hea ja mugav lahendus täiskasvanud õppijale, kuid see eeldab õppijalt head enesejuhtimisoskust. Ka täiskasvanud õppijaid võivad tabada sellega seonduvalt erinevad probleemid nagu näiteks: motivatsioonipuudus, ebakindlus, õppejõu vähene tugi, suhtlemise puudumine kaastudengitega jpm (Poom-Valickis, 2020).

Seoses COVID-19 laialdase levikuga kuulutati Eestis 2020 aasta märtsis välja eriolukord ning sellest tingituna suleti kõik haridusasutused (v.a. lasteaiad) ja õpilased suunati distantõppele (RT 13.03.2020, 1). Teistkordselt suunati õpilased distantõppele 14.12.2020 (Covid-19 haiguse..., 2020). Eriolukorrast tulenev distantõpe on uutmoodi kogemus õpilastele, õpetajatele ja lapsevanematele. Varasemalt on seostatud distantõpet täiskasvanud õppijatega ülikoolis või elukestvas õppes (Hariduse Infotehnoloogia SA, 2020). Erandina võib siinkohal välja tuua Vormsi Põhikooli, kus juba aastal 2014 arendati välja õppesüsteem, mis võimaldas õppida väljaspool koolimaja. Põhjuseid oli selleks mitmeid: välismaal ajutiselt või alaliselt elavad õpilased; koolikiusamine; pooleli jäänud kool; kooli tõttu kahjustada saanud füüsiline ja vaimne tervis ja lapsi kasvatavad õpilased. Distantõppe kasuks otsustati seetõttu, et koduõppes laste õpetamine oli lapsevanematele liiga koormav (Kivilo, 2017).

Käesolevas töös lähtume Brenda Bergi (2018) kontseptsioonist distantõppe kohta, mis tähendab, et õpet viiakse läbi vaid distantilt nagu seda tehti Eestis eriolukorra ajal 2020. aasta märtsi keskpaigast kuni mai lõpuni.

1.2. Õpetajate õpetamisarusaamad

Õpetaja õpetamisalaste uskumuste kaudu on võimalik mõista, kuidas õpetaja käsitleb õppimist, õpilaste arengut ja enda poolt õpetatavat ainet (Fives & Buehl, 2012; Kagan, 1992). Sageli on õpetamisalaste uskumuste kujunemisel aluseks see, kuidas õpetajat ennast on õpetatud. Kui muutub hariduskontekst, tuleb muuta ka õpetamist (Valcke, Sang, Rots ja Hermans, 2010). Uuringud on näidanud, et õpetamisalased uskumused muutuvad aeglaselt ning seetõttu võivad need takistada muutusi õppeprotsessis (Pajares, 1992), samuti on õpetamisalaste uskumuste muutusi analüüsitud seoses õpetajate vanusega ning on leitud, et mida kogenum on õpetaja, seda keerulisem on muuta tema uskumusi, kuna kogenuma õpetaja vaated ja õpetamispraktika on välja kujunenud (Rubie-Davies, Flint ja McDonald, 2012).

Lisaks õpetajate teadmistele ja isiklikele kogemustele mõjutavad õpetamisalaseid uskumusi ka õpilaste omadused, koolikeskkond ning laiem sotsiaalne ja pedagoogiline taust (sh traditsioonid riigis). Ka pedagoogilise protsessi kontseptualiseerimine võib aineti üsna palju erineda ja uuringute põhjal võib öelda, et praktilises õppetegevuses õpetajad kombineerivadki vastavalt olukorrale traditsioonilist ja konstruktivistlikku õpikäsitlust (Lepik, Elvisto, Oder & Talts, 2013). Eesti õpetajad on enamasti konstruktivistliku õpikäsitluse pooldajad, aga samas nad ei vastanda seda teadmiste otseülekandele (Loogma & Talts, 2008).

Eesti ja Baierimaa õpetajad peavad autonoomiaks ehk vabaduseks ise otsustada seda, kui saavad klassiruumis valida õpetamisviise ja õpetatavat sisu. Õpetamisel on olulised nii õpetaja ainealased, kui pedagoogilised pädevused, mis hõlmavad nii üldpedagoogilisi kui ka ainedidaktilisi teadmisi ja oskusi (Shulman, 1987). Arvestades viimasel aastakümnel toimunud kiiret tehnoloogilist arengut, on järjest olulisemaks saanud ka õpetajate digipädevused ning ühes sellega toimetulek erinevates õpikeskkondades. Integreerides Shulmani aine-, ja pedagoogika (PCK) mudelisse tehnoloogiateadmised, panid Mishra ja Koehler (2006) aluse TPACK'i raamistikule. See raamistik kätkeb endas aine-, pedagoogika- ja tehnoloogiateadmisi ning siinkohal on olulisel kohal just nende ühisosa, omavaheline ja vastastikune toime. Kolmel põhivaldkonnal on neli ühisosa: tehnoloogia- ja aineteadmine, kuidas tehnoloogia abil oma ainet paremini õpetada; pedagoogika ja aineteadmine, milliste meetoditega efektiivsemalt aineteadmisi õpetada; tehnoloogia- ja pedagoogikateadmised, kuidas õppe- ja hindamismeetodeid tehnoloogia abil toetada ning tehnoloogia-, aine- ja pedagoogikateadmine, kuidas siduda tehnoloogiat õppekeskkonda ja õppemeetoditesse (Mishra, Koehler, 2006).

Seega võib öelda, et õpetamist mõjutavad nii ümbritsev keskkond, kultuur (sh koolikultuur) kui ka õpetamistraditsioonid. Õpetamisalaste valikute tegemisel on olulised nii kolleegide vaheline koostöö kui juhtkonnapoolne toetus õpetajatel, aga ka koostöö lapsevanematega. Head suhted ja koostöö lapsevanematega võimaldavad õpetajal seada koos vanematega laste toetamiseks ühiseid eesmärke.

1.3. Muusikaõpetusest

Muusika on koolides väga pikaajalise traditsiooniga, kui rahvuse tugevdaja ning iseloomu ja meeskonnavaimu arendaja (Läänemets, 2014). Juba antiikajast kuulus muusikaõpetus üldhariduse juurde ning paljudes riikides on see osa kunstiainete lõimitud õppes (Hawkins). Eesti üldharidusele on omane juba lasteaiast alates eraldi spetsialisti juhendatav muusikatund, mis jätkub esimesest klassist kuni gümnaasiumi lõpuni riikliku õppekava alusel (Kangron, 2020).

Riikliku õppekava alusel on muusikaõpetusel mitmed ülesanded: muusikahuvi äratamine, muusikakogemuse rikastamine, aktiivse ja emotsionaalse muusikataju, muusikalise kirjaoskuse, muusika teadliku kuulamise oskuse, muusikalise kujutlusvõime, mälu, tähelepanu, rütmide ja koordineerimise arendamine ning esitamisoskuse kujundamine. Muusikaõpetaja ülesanne on õpetada muusikat võimalikult mitmekesiselt vastu võtma, seda väärtustama ja ennast loovalt väljendama. Musitseerimises lähtutakse eakohasusest ja õpilaste muusikalisest võimekusest (PGRÕK, 2002).

Juba Platon pidas oma riigis vajalikuks muusikaõpet iga kodaniku hariduses. Tema põhjused põhinesid Vana-Kreeka ideaal-veendumusel, et iga meloodia edendab inimeses teatud iseloomuomadusi. Aastal 1837 anti Lowell Masonile luba hakata Bostoni koolides muusikat õpetama ning see õigustas end täielikult, kuna aitas kaasa lugemisele ja kõne arengule ning pakkus puhkust enne töömahukaid ülesandeid. Muusikat peab koolis õpetama, et saavutada kaugemaid eesmärke, olla edukas nii koolis kui elus (Hoffer, 2017).

Tänapäeval on muusikaõpetusel Eestis oluline osa õpilase muusikamaitse kui ka sotsiaal-kultuuriliste hinnangukriteeriumite kujundamisel. See rikastab ja tasakaalustatud tundemaailma, rajab aluse muusikakultuurile ja aitab kujundada terviklikku maailmapilti. Selles on oluline koht koorilaulu ja pillimängu edendamisel ning kaasaja muusika tutvustamisel (PGRÕK, 2002). Muusikaõpetus arendab erinevaid pädevusi nagu näiteks: matemaatika-; kommunikatiivne-; kriitilise ja loovmõtlemise- ; isiklike ja sotsiaalpädevusi.

Samuti aitab kinnistada kõlbelisi käitumisnorme, mille puhul võib eriti tähtsaks pidada õpetaja, õpilase ja lapsevanema omavahelisi suhteid ning koostööd (Muldma, 2010).

Põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas on välja toodud, et muusikaõpetuse põhitegevused on: laulmine, pillimäng, muusika kuulamine, liikumine, muusikalise kirjaoskuse arendamine ja muusikaloo käsitlemine. Muusikaõpetus üldhariduskoolis lähtub R. Pätsi ja H. Kaljuste didaktilis-metoodilistest printsiipidest, milles on ühendatud Z. Kodaly meetod ning C. Orffi muusikaõpetuse süsteem (PGRÕK, 2002).

Üldhariduskooli I kooliastmes on kesksel kohal musitseerimine, mida on võimalik arendada läbi erinevate tegevuste nagu näiteks laulmine ja pillimäng. Laule lauldakse nii *a capella*, kui ka saatega. Laule õpitakse käe-, ränd-, astmenoodi ning kuulmise järgi ja kombineeritud meetodil. Mitmehäälsel laulmist arendatakse nii kaanoni, ostinatode kui kaasmängude lisamisega laulule. Oluline on ka muusikalise kirjaoskuse arendamine erinevate muusikaliste tegevuste kaudu. Õpilaste esinemisoskust arendatakse nii koolis kui ka koolivälistes tegevustes. Esimeses kooliastmes luuakse alus muusikatraditsioonide säilitamiseks, mille üks väljund on õpilaste osalemine koolikooride tegevuses, et saada esmane koorilaulu kogemus (PRÕK, 2014).

Pilliõpetuses kasutatakse järgnevaid muusikainstrumente: rütmipille (sh kehapilli), plaatpille, plokkflööti, väikekannelt. Pillide õppimisel on oluline õigete mänguvõtete omandamine. Pilliõpe võimaldab omavahel lõimida erinevaid õppeaineid nagu näiteks matemaatika, tööõpetus, loodusõpetus, kehaline kasvatus ja kunst. Pillimängu rakendatakse valdavalt laulude kaasmänguna, aga ka omaloominguliste ülesannete puhul (PRÕK, 2014).

Hindamisel kasutatakse numbrilist hindamist ja kujundavat hindamist. Viiepallisüsteemist erineva hindamise korral määratakse see ära kooli õppekavas. Numbrilisele hindamisele lisatakse suuline tagasiside ning hindamisel lähtutakse iga õpilase individuaalsest arengust (PRÕK, 2014).

1.4. Distantõpe muusikaõpetuses

Muusikaõpetuses nagu ka kõigis teistes ainetes toimus distantõppele üleminek ootamatult. Õpetajatel puudus varasem kogemus, kuidas distantilt muusikaõpetuse tundi läbi viia. Muusikaõpetuse tund on oma olemuselt praktiline ehk suur osa tunnist musitseeritakse ja sellest lähtuvalt vajas õppetöö kavandamine väga palju planeerimist ja läbimõtlemist, kuidas seda interneti teel teha.

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (edaspidi IKT) vahendite kasutamisega õppetöös on muusikaõpetajad ka varasemalt kokku puutunud ja paljud õpetajad on läbinud erinevaid IKT teemalisi koolitusi. Viiruse levik vallandas reaalse vajaduse neid kasutama hakata. Sotsiaalmeedia platvormis Facebook on loodud vastav grupp, mis kannab nimetust “IKT ja muusika hariduses” ning “Musaõpsid”. Nende gruppide liikmete arv kasvas distantsõppele üleminekuga hüppeliselt ja õpetajad said omavahel kogemusi jagades sealt palju nõuandeid ja abi (Juurak, 2020).

1.4. Lapsevanemate roll distantsõppes

Stevens & Borup (2015) leidsid oma läbiviidud uuringus, et seoses laste veebipõhise õppega suurenes lapsevanemate roll hariduses, kuna ilma õpetaja abita on lastel probleeme enesejuhtimise, motivatsiooni ja õppematerjali mõistmisega. Õpilase õppeedukuse seisukohast on lapsevanema osalus veebipõhises õppes ülioluline (Berthelsen & Walker, 2008), kus lapsevanemal on kolm peamist kohustust: motiveerida, jälgida ja juhendada oma last (Curtis, 2013). Lapsevanem peab aitama arendada lapse püsivust õppimises, õppimis- ja ajajuhtimisoskusi (Borup, Graham & Davies, 2013). Lapsevanema toetuse tase sõltub osaliselt sellest, milline on lapsevanema enda infotehnoloogiline võimekus (Delen, Kaya, Ritter & Sahin, 2015). Lapsevanemate julgustamine, toetamine ja üldine juhendamine avaldavad positiivset mõju õpilaste õppetulemustele ja hakkamasaamisele (Huerta, Gonzales & d'Entrement, 2006).

Üleminek distantsõppele mõjutas nii õpilasi, õpetajaid kui ka lapsevanemaid. Distsantsõppe vorm eeldab head iseseisva töö ja arvuti kasutamise oskust, mida ei saa nõuda I kooliastmes õppivatelt õpilastelt. Siinkohal on väga oluline lapsevanema tugi ning seetõttu olid paljud lapsevanemad keerulises olukorras ja paljudel lapsevanematel tuli oma töö ning kodune elu ümber korraldada.

Lapsevanematele tekitas see periood mitmeid erinevaid väljakutseid ja suurenes vastutus. Puudu oli digivahenditest, pedagoogilisest ettevalmistusest ja suhtlemisest õpetajaga. Lapsevanemal on kohustus teha kooliga avatud ja sõbralikku koostööd ning õigus olla samal viisil koheldud kooli poolt (Haridus- ja Teadusministeerium). Lapsevanemad ootasid koolilt suuremat tuge, kui kool suutis pakkuda ja vastupidi.

Lapsevanemate endi võimekus oma lapsi aidata oli väga erinev ja probleeme valmistas sealhulgas ka erinevate virtuaalsete programmide kasutamise oskus, nende paljusus ja nendest

arusaamine. Osad lapsevanemad osutusid üliaktiivseteks ja oli ka selliseid, kes ei tundnud huvi oma lapse õppetöö vastu, mida nad aga ise ei tunnistanud (Lauristin et al., 2020). Puudu jäi ka koolipoolsest toetusest, mistõttu tundsid lapsevanemad end tihti üksi jäetuna. Positiivse poole pealt oli heaks lahenduseks õpetajate poolt tundide läbiviimine Zoom keskkonnas, mis vähendas koormust lapsevanematele (Pihlakas, 2021).

1.5. Varasemad uuringud

Covid-19 pandeemia raputas kogu maailma, mille mõju oli tunda kõigis tegevusvaldkondades, sealhulgas hariduselus. Alates sellest, kui koolitegevus asendati koduse veebiõppega, kus õpetamise koormust jagasid õpetajad ja lapsevanemad, on mitmetes riikides läbi viidud erinevaid uuringuid nii õpetajate, õpilaste kui ka lapsevanemate seas.

Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus (edaspidi HITSA) viis läbi rahvusvahelise uuringu, mis hõlmas seitset riiki ja õpilasi vanuses 10-18 ja igast riigist osales vähemalt 1000 õpilast. Intervjuud toimusid 8. - 24. maini ja uuringu eesmärgiks oli teada saada, kuidas õpilased kohandusid distantõppega eriolukorra ajal. Uuringu tulemustest selgus nii positiivseid kui negatiivseid külgi. Üllatav oli, et paljud õpilased olid distantõppega rahul. Iseseisvamad õpilased said enesekindlust juurde, aga õpilased, kelle enesejuhtimise oskus ei olnud nii tugev, vajasisid toetust ja abi. Samuti näitasid uuringu tulemused, et õpetajad kasutasid liiga palju erinevaid programme ja õpilastel oli nendega keeruline hakkama saada. Samuti selgus, et õpetajad vajaksid veel digioskuste arendamist. Lisaks kasvas õpetajate töökoormus ja suurenes läbipõlemise oht. Eesti õpilaste vastustest selgus, et iga teine õpilane tundis õpetaja toe puudust ja vajab seetõttu rohkem lapsevanema tuge. Samuti toodi välja ka probleeme, mis tulid esile seoses turvalisusega interneti kasutamisel (Poldre, 2020).

Novianti ja Garzia (2020) viisid läbi uuringu Indoneesias, Riau provintsis veebiküsimustiku teel, milles osales 148 esimese ja teise klassi lapsevanemat. Uuringu eesmärgiks oli rohkem teada saada lapsevanemate osalusest laste veebipõhisel õppel Covid-19 pandeemia ajal. Tulemustest selgus, et suurem osa vanematest tegeles laste veebipõhise õppega. Enam kulus lapsevanematel aega lapsele õppeaja õpetamisega, kuna lapsed tunnevad, et kodu on puhkamise, mitte õppimise koht. Selle probleemi lahenduseks suunasid lapsevanemad oma lapsi tegema päevaplaani. Samuti tegelesid lapsevanemad laste motiveerimisega ja õppeülesannete tegemise järelevalvega. Leidusid lapsevanemaid, kellel oli raskusi aja ning tähelepanu jagamisel ja lapsele tunnimaterjali selgitamisega.

Eesti Muusikaõpetajate Liidu poolt viidi 2020. aasta maikuus läbi küsitlus e-õppe läbiviimise kohta ja küsimustele vastas 89 üldhariduskoolide, lasteaedade ja huviringide muusikaõpetajat. Tulemustest selgus, et tundide ettevalmistamisele kuluv aeg kahekordistus. Õpetajad tõid välja, et põneva videotunni ettevalmistamine on kordi aeganõudvam kui kontakttunni ettevalmistamine. Kuigi ettevalmistusaeg suurenes, vähenes õpetajate töötasu, sest ei olnud võimalik läbi viia huviringide tööd, mis moodustas olulise osa muusikaõpetajate sissetulekust.

Tundide ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks kasutasid õpetajad väga erinevaid programme, millest kõik ei osutunud efektiivseteks. Puudustena toodi välja kõige enam asjaolu, et ükski programm ei võimaldanud koos lastega musitseerimist. Sellised programmid on küll olemas, kuid on väga kallid, mistõttu tavakoolid ei saa neid endale lubada. Probleemiks osutusid ka õpilaste vähesed digipädevused ja kohatine halb internetiühendus, osadel õpilastel jäi vajaka kodusest toest ja funktsionaalsest lugemisoskusest ning seda ka lapsevanemate puhul. Õpetajad ei olnud kindlad selles, et õpilased teevad oma kodutöid ise ja nad polnud ka veendunud, kas õpilased on teemast aru saanud (Kann, 2020).

Positiivsena toodi välja, et distantsõppe periood muutis lapsed iseseisvamateks õppijateks, samuti selgus, et mõnele õpilasele sobis kodune õpikeskkond paremini. Lisaks oli õpilastel võimalik oma aega vabamalt planeerida ning arendada funktsionaalset lugemisoskust ja digipädevusi. Õpetajad õppisid kasutama erinevaid digilahendusi ja olid arvamusel, et väljatöötatud õppematerjale saab tõhusalt kasutada kontakttundides ka siis, kui on vaja õpetajat asendada. Uuringu tulemused osutasid, et üldiselt distantsõpet muusikaõpetuses I ja II kooliastmele õpetajad ei soosinud, küll aga peeti seda osaliselt võimalikuks põhikooli III kooliastmes ja gümnaasiumis (Kann, 2020).

Ka tantsuõpetajate hulgas Pampa (2020) poolt läbiviidud uuringust selgus, et õpetamiseks kasutati liiga palju erinevaid õppekeskkondi ja oleks vaja põhjalikumalt läbi mõelda, millised neist oleksid efektiivsemad. Probleeme esines ka õpetajate ja õpilaste motivatsiooniga, mille tõttu langes palju õpilasi õppetööst välja. Positiivse küljena toodi välja õppe paindlikkust ja kokkuvõidu transpordi arvelt. Nooremate laste nagu eelkooli ja algklassi õpilaste puhul ei olnud distantsõpe jätkusuutlik ja sellest loobuti.

Teooriaosa kokkuvõtteks võib öelda, et distantsõpe ei ole koolihariduses uus mõiste ega õppevorm. Küll aga on seda varasemalt kasutatud peamiselt täiskasvanud õppijate koolitamisel. Distsantsõppe perioodi alguses puudus teadmine, et kui kaua ning kuidas tuleb sellisel viisil õpet läbi viia. Kuna COVID viirus ei ole maailmast taandunud, siis on koolid jätkuvalt pidanud rakendama olukorrast lähtuvalt distantsõpet.

Muusikaõpetus on oma olemuselt loov ja loominguline aine ning suur osa sellest moodustab koos musitseerimine. Siiani ei ole piisavalt uuringuid, kuidas muusikaõpetajad on distantsõppe perioodil tunde läbi viinud ja milliseid meetodeid selleks kasutanud, et täita õppekavas ettenähtud õpiväljundid ja saavutada vajalikud õpitulemused. Samuti puudub meil teadmine, milliseid probleeme esines lapsevanematel selles aines õpilaste toetamisel ja ka üldiselt distantsõppe perioodil.

Töö **eesmärgiks** oli uurida õpetajate ja lapsevanemate kogemusi muusikaõpetuses distantsõppe perioodil ning selle põhjal anda ülevaade, millised olid distantsõppe perioodil tekkinud kitsaskohad ja mis toimis hästi.

Tuginedes uurimistöö eesmärgile, otsiti vastuseid küsimustele :

1. Kuidas kirjeldasid muusikatundide läbiviimist I kooliastmes distantsõppe perioodil muusikaõpetajad?
2. Millised on lapsevanemate kogemused distantsõppest muusikaõpetuses?
3. Millised on õpetajate ja lapsevanemate ettepanekud/soovitused tulevikus toimuvaks distantsõppeks muusikaõpetuses?

2. METOODIKA

Käesoleva uurimuse andmete kogumiseks kasutasime kvalitatiivset uurimismeetodit. Valisime selle meetodi seetõttu, et antud teemat ei ole varasemalt piisavalt uuritud ja avatud lõpuga intervjuud võimaldavad saada väheuuritud teemast laialdasema ülevaate ning saada lisaks uut informatsiooni.

2.1. Valim

Uuringu valimisse kuuluvad põhikooli I astmes õpetavad muusikaõpetajad ja põhikooli I astmes õppivate õpilaste vanemad erinevatest Eestimaa piirkondadest nii maa- kui linnakoolidest. Uuringus osalenud õpetajatest on kuuel õpetajal magistrakraad ja kahel õpetajal bakalareusekraad ning uuringus osalenud lapsevanematest on ühel lapsevanemal doktorikraad, kolmel magistrakraad, kahel rakenduslik kõrgharidus ja ühel lapsevanemal keskeriharidus. Uuringus kasutasime mittetõenäosuslikku valimit ja selle moodustamisel kasutasime ettekavatsetud ja mugavusvalimi moodustamise põhimõtteid (Õunapuu, 2014). Uuringus osalemise kriteeriumiks oli lapsevanemate puhul, et vähemalt üks tema lastest õppis distantsõppe perioodil I kooliastmes ja õpetajate puhul, et ta õpetas muusikaõpetust distantsõppe perioodil I kooliastmes.

Uuringus osalemise nõusoleku saamiseks, saatsime valimisse kuulunud isikutele e-kirjad, kus tutvustasime uuringu teemat ning eesmärki. Lisaks saatsime uuritavatele eelnevalt intervjuu küsimused, et uuritavatel oleks võimalik läbi mõelda ja meelde tuletada distantsõppe perioodil kogetu. Lähtuvalt magistritöö eesmärgist viisime läbi 16 intervjuud: 8 muusikaõpetajaga ja 8 lapsevanemaga. Järgides konfidentsiaalsuse reegleid, on õpetajate ja lapsevanemate nimed uuringus esitatud pseudonüümidenä. Uuritavate taustaandmed on toodud tabelis 1 ja 2.

Tabel 1. Uuritavad õpetajad

Õpetaja	Vanus	Haridustase	Tööstaaž	Õpilaste arv I kooliastmes
Mari	34	magister	5	50
Anna	47	bakalaureus	27	105
Marta	52	magister	27	160
Anita	47	magister	7	200
Hanna	34	bakalaureus	7	20
Katariina	39	magister	18	30
Nele	30	magister	10	35
Teele	57	magister	16	49

Tabel 2. Uuritavad lapsevanemad

Uuritav lapsevanem	Vanus	Haridustase	Laste arv peres /neist I kooliastmes
Ave	35	doktor	3/1
Anett	42	magister	2/2
Eve	40	magister	2/1
Jane	43	kesk-eri	1
Julia	31	magister	4/1
Keidi	46	rakenduslik kõrgharidus	2
Kaire	35	rakenduslik kõrgharidus	3/1
Laura	41	bakalaureus	3/1

2.2. Andmekogumine

Andmekogumiseks kasutasime poolstruktureeritud intervjuusid. See tähendab, et eelnevalt koostatud küsimused on esitatud planeeritud järjekorras, kuid vastajaile jääb võimalus lisada täiendavat teavet ja intervjuerijail esitada täpsustavaid küsimusi (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2005, lk 195). Intervjuude küsimuste (vt lisa 1) koostamisel lähtusime uurimisküsimustest ning pidasime nõu magistritöö juhendaja Marvi Remmikuga. Intervjuu kavas oli 21 küsimust muusikaõpetajatele ja 14 lapsevanematele. Intervjuu küsimused olid jaotatud teemaplokkidesse. I osa moodustasid taustaandmed, II osa põhiküsimused ja III osa ettepanekud. Intervjuud viisime läbi 2021. aasta veebruarikuu jooksul ning arvestades viiruse levikut Eestis, kasutasime intervjuude toimumise keskkonnana Facebook messengeri ja videokeskkonda Zoom. Õpetajate intervjuude pikkus oli vahemikus 16 minutit kuni 1 tund. Lapsevanemate intervjuude kestus oli vahemikus 12 minutit kuni 26 minutit.

Enne intervjuu algust tutvustati intervjueritavale uuringu teemat ja eesmärki ning anti ettekujutus intervjuu eeldatavast pikkusest. Uuritavatelt küsiti luba intervjuude salvestamiseks ning intervjuud salvestati telefoni häälsalvestuse programmiga. Lisaks informeeriti uuritavaid sellest, kuidas tagatakse intervjueritava konfidentsiaalsus.

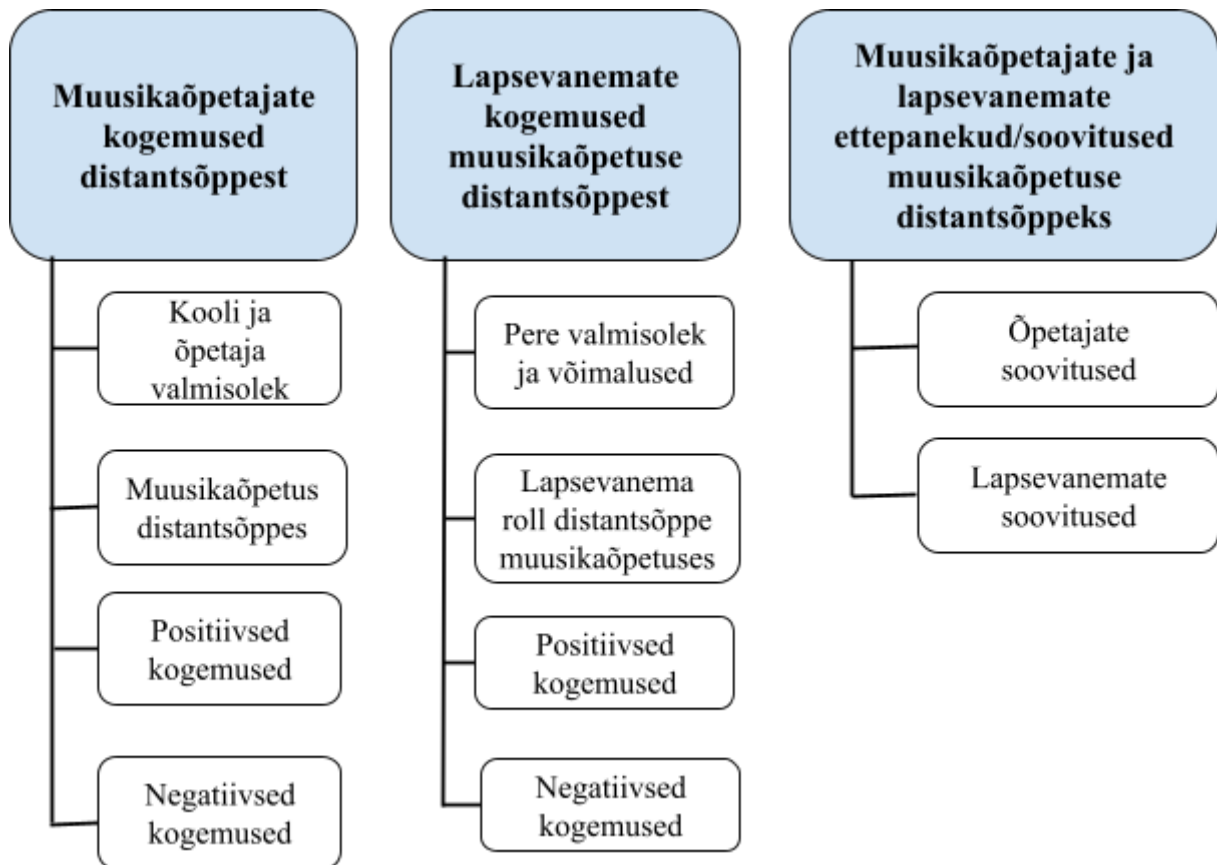
2.3. Andmeanalüüs

Andmete analüüsimiseks kasutasime kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi meetodit, mille kaudu tuleb kõige paremini esile uuritavate erinevad arusaamad ja kogemused (Kalmus, Masso & Linno, 2015).

Andmete analüüsi esimeses etapis transkribeerisime kõik intervjuud täies mahus. Abistava vahendina kasutasime audiofailide transkribeerimisel Tallinna Tehnikaülikooli Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia laboris väljatöötatud tehnoloogiat ja mudeleid (Alumäe, Tilk, & Asadullah, 2018). Veebipõhise kõnetuvastuse kasutamisel on transkribeerimine täisautomaatne ja seega on ka intervjueritavate andmete kaitstus tagatud. Tekstifailide kättesaamisel kuulasime intervjuusid korduvalt üle ja tegime tekstis parandusi. Intervjuude üle kuulamisele ja tekstide parandamisele kulus ligikaudu 32 tundi. Kõigi intervjuude transkriptsioonide kogumaht oli 105 lehekülge teksti.

Andmeanalüüsi teise etapina asusime andmeid analüüsima kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodil, milleks kasutasime andmeanalüüsi tarkvara QCMap, kus on võimalik analüüsida kõiki intervjuusid koos. Intervjuude tekstifailid sisestasime andmeanalüüsi keskkonda, lisaks andmeprogrammi uurimisküsimused ja laadisime üles kuuteistkümne intervjuu tekstifailid. Kõikidele tähenduslikele üksustele andsime koodid, millest moodustusiid kümme alakategoriat ja kolm peakategoriat.

Joonis 1. Peakategoriad alakategoriatega

3. TULEMUSED

Uurimuse eesmärgiks oli analüüsida õpetajate ja lapsevanemate kogemusi muusikaõpetuses distantõppe perioodil ning anda selle põhjal ülevaade, millised olid distantõppe perioodil tekkinud kitsaskohad ja mis toimis hästi. Õpetajate ja lapsevanematega läbiviidud intervjuude põhjal tehtud andmeanalüüsi tulemusena moodustus kolm peakategooriat: 1) muusikaõpetajate kogemused distantõppest; 2) lapsevanemate kogemused muusikaõpetuse distantõppest; 3) muusikaõpetajate ja lapsevanemate ettepanekud/soovitused muusikaõpetuse distantõppeks. Tulemused toome välja peakategooriate kaupa ning lisame alakategooriad ning tsitaadid intervjuudest. Lisatud tsitaadid on kirjutatud kaldkirjas ning tsitaate on keeleliselt korrigeeritud.

3.1. Muusikaõpetajate kogemused distantõppest

3.1.1. Kooli ja õpetaja valmisolek

Õpetajatega toimunud intervjuudest selgus, et distantõppele üle minnes ei antud õpetajatele tundide läbiviimise osas konkreetseid korraldusi, sest selline õppevorm oli kõigile uus ja ka kooli juhtkonnad ei teadnud, kuidas peaks täpselt edasi liikuma ja milliseid juhiseid õpetajatele andma. Õpetajatele jäeti vabadus ise otsustada, kuidas nad õppetööd planeerivad ja sellel perioodil ei nõutud õpetajatelt ka tundide läbiviimist veebis. Erandina tehti veebitunde õpilastele, kes vajasisid enam õpetajapoolset juhendamist või tuge.

“See aeg oli meil väga kahtlane. Praegu antakse juhendeid, aga sellel ajal õppealajuhataja pidi tegema kogu juhtimise, et kuidas õppetöö käib ja tema õlgadel kõik oligi. Ainult tema kõike meile kirjutas, ütles ja temal oleks keeruline seda panna paika, et mis süsteemis me kõik töötame” (Teele).

Mitmed õpetajad on märkinud, et kuna olukord oli kõigi jaoks uus, siis ei osanud ka juhtkond anda õpetajatele konkreetseid juhiseid õppetöö läbiviimiseks. Juhised töötati välja paari nädala jooksul, kui olid ilmnunud esimesed probleemid õppetöös ja ajapikku need juhised täienesid ja muutusid konkreetsemaks.

“Alguses nädal või kaks, vist nädal pigem, oli niimoodi, et kõik otsustasid ise ja selle nädala jooksul siis nuputati välja, et mida tegema peab ja pandi konkreetsed juhised

kirja. Veebitunnid ei olnud kohustuslikud, aga neid võis teha ja kui keegi jäi hätta, siis neile pidi võimaldama veebitunni.” (Nele)

Intervjuueeritud õpetajad viisid tunde läbi enda kodudest, sest õpetajatel polnud lubatud koolimajas viibida. Õppetöö läbiviimiseks oli vajalik kasutada arvutit, leida sealt erinevaid programme teadmiste edastamiseks ja ka kontrollimiseks. Muusikaõpetajatele oli tööks vajalik kasutada digiklaverit, kuid seda kõigil õpetajatel kodus ei olnud.

“... ja kooli poolt arvuti ja muidugi muusikaõpetaja pidi vahepeal kooli hiilima. Seal on digiklaver, kus ma sain mängida sisse meloodiaid ja muusikat ja pidin lastele siis andma neid faile, mida kõik kuulasid, analüüsisid või õppisid viisi laulma.”(Marta)

Muusikaõpetajad on välja toonud, et koolid olid väga toetavad töövahendite kasutamise osas ja kellel juba eelnevalt ei olnud arvutit kooli poolt antud või ei olnud seda endal olemas, siis oli võimalus koolist laenutada ja vajadusel võimaldati ka sobiv internetipakett soetada.

“Nii et meil oli tegelikult üks õpetaja, kellel kodus ei ole ei arvutit ega internetti, et siis kool tegelikult muretses talle lausa nii internetipaketi, kui kui kõik selle.”(Anna)

Erinevate programmide kasutamine eeldab õpetajatelt head digipädevust ning ka inglise keele oskust. Mõningaid programme ei saanud õpetajad kasutada vähese keeleoskuse tõttu.

“Mina näiteks ei julgend paljusid asju selliselt proovida, sest ma ei saanud isegi aru, kus ma selle lause õigesti välja loen.” (Hanna)

Distantõppe tingimustes said järjest olulisemaks õpetajate digipädevused ning nende teadlikkus ja oskused leida õppimise toetamiseks kõige sobivamaid veebikeskkondi ja programme. Uuringus osalenud õpetajad olid käinud erinevatel koolitustel, mis olid viidud läbi nii koolis, väljaspool kooli, kui ka oli õpetajatele edastatud iseseisva õppimise programmi kaudu. Lisaks olid mõned õpetajad läbinud mahuka digikiirendi koolituse. Samuti tutvustati selle perioodil õpetajatele põhjalikumalt e-kooli kasutamise erinevaid võimalusi. Erinevaid programme kasutamiseks pakkusid välja ka kooli haridustehnoloogid ja arvutiõpetajad ning nende poole pöörduiti ka võimalike tehniliste probleemide ilmnemisel.

3.1.2. Muusikaõpetus distantõppes

Muusikaõpetajad tegid palju iseseisvat tööd ja püüdsid leida erinevaid võimalikke lahendusi õpilastele tunnimaterjali edastamiseks. Õpetajad mõtlesid väga põhjalikult, millised peaksid olema ülesanded, mis täidavad oma eesmärgi, oleksid kõigile jõukohased ja samas oleksid õpilastele ka huvitavad. Eranditult kõik õpetajad tõid välja, et väga kasulikuks osutusid

erinevate ideede poolest ainealased grupid Facebookis. Ülesannete ja abi otsimisel kasutati Google otsingumootorit ja vajadusel ka pereliikmete abi.

“Tegelikult on muidugi Facebookis kaks muusikaõpetajat gruppi. Üks on “Musaõpsid” ja teine oli “IKT vahendid”. Ja kui tekkis mõtete põud, et mida teha, siis sinna aeg-ajalt ikkagi tuli väga ägedaid mõtteid.” (Anita)

Õpilastele õppetöö planeerimisel järgiti koolipoolseid soovitusi, õpilasi mitte koormata liigse arvutiekraani vaatamisega ja paljud muusikaõpetajad andsid sellest lähtuvalt õpilastele erinevaid vaheldust pakkuvaid ülesandeid. Ülesanded edastati õpilastele e-kooli kaudu.

Ülesannete hulka kuulusid: kuulamis-, rütmi-, laulmis-, liikumis-, loovülesanded. Õpetajad on välja toonud, et enne ülesande andmist mõtlesid nad hoolikalt läbi, et õpilane saaks ülesandega kodus iseseisvalt hakkama ja et koduse ülesande maht ei oleks ajaliselt liiga suur. Näiteks kuulamisülesande puhul oli vajalik õpilasel minna õue, kuulata erinevaid loodushääli või linnuhääli ning joonistada sellest pilt või siis koostada kuulatud laulude põhjal edetabel.

“Aga minu eesmärk oli see, et ma panen neile tööd ja kui väga kiire laps tegi selle töö ilmselt ära kümne-viieteist minutiga, kellel rohkem aega läks, selleks läks rohkem, et jumala eest üle mingi poole tunni keegi seal ära ei kulutaks.” (Katariina)

Mitmed õpetajad on kasutanud juba kontaktõppe ajal õppetöös Youtube abi, seda eelkõige tantsude õppimisel ning see oli hea lahendus ka distantõppe perioodil. Samuti leiti Youtubest palju toredaid võimalusi rütmide õppimiseks.

“Ma panin neile tantsu, Youtubes on neid palju, Kids dancing ja panin selliseid linke, mis neile juba tuttavad olid, tundidest ka. Siis nad said kodus ka tantsida ja pere õppis.” (Marta)

Loovülesannete täitmisel kaasasid õpilased ka teisi pereliikmeid ja sellised ülesanded said palju positiivset tagasisidet. Õpetajad mõtlesin ka sellele, et kui peres on mitu last, kes õpib I kooliastmes, siis anti neile sarnaseid ülesandeid. Näiteks valmistasid õpilased koos vanematega või teiste pereliikmetega koos rütmipille ja hiljem musitseerisid nendel ja tegid sellest kõigest video.

“... kõige rohkem ongi need vahvat videod, kus siis terve pere tegi ülesandeid. Kui neil olid sarnased ülesanded ja emad ning isad olid kaasatud, et see oli kõige toredam ja sa näed ka, et nad on ise nii õhevil kõike seda tehes ja ma usun, et perel endal oli ka tore. Just need tantsulised liikumised, mis nad tegid, siis vahel laulsid laulsid ja ema laulis kaasa.” (Anna)

Selleks, et õpilased ei veedaks õppimisel aega vaid arvutis, saatsid muusikaõpetajad õpilasi loodusesse, et meisterdada käepärastest vahenditest rütmipille. Lisaks anti ülesandeks luua laulusõnad koos viisiga ja see salvestada ning õpetajale saata. Keeruliseks peeti astmete õpetamist ning sellest ka loobuti, sest selle kohta ei ole internetis sobivat materjali. Samuti oli keeruline lastele pilli õpetamine, kuna paljudel lastel puudus kodus instrument. Osad õpilased, kellel oli kodus pill olemas, neile leidis õpetaja erinevaid lahendusi, kuidas seda õpetada.

“Aga minu arvates väga hea võimalus on see Youtube'i abil siis nii laulu kui liikumise osas, pillimängu osas, et on nagu väga palju häid selliseid videosid, mida saab kasutada.” (Mari)

“Kolmas klass mängis flööti, nemad said flöödi harjutamisega ka tegeleda. Ma sain edastada noodi neile ja ma mängisin neile ette, tegin helifaili ja nad said selle järgi harjutada. Meil oli oma süsteem, kuidas nad noodist mängivad.” (Katariina)

Mitmed muusikaõpetajad proovisid oma tunde lõimida erinevate ainetega, aga osad õpetajad tõid välja, et kuna kõigil õpetajatel oli sel perioodil töökoormus väga suur, siis päris hästi see neil ei õnnestunud. Osad õpetajad jällegi olid koostanud koos teiste õpetajatega kava, mille kohaselt lõimisid oma tunde peaaegu kõigi ainetega. Kõige enam lõimiti tunde kunsti-, käsitöö- ja kehalise kasvatuse tundidega.

“Et tegime sellist tööd nagu fantaasianoodid, kus siis olid noodid ette tehtud ja siis nad pidid nende nootide külge joonistama, milline loom näiteks sellest noodist välja tuleb. Sellist küll tegime, kunstiõpetaja pani kunstiõpetusse hinde, mina panin siis enda ainesse ka hinde.” (Katariina)

Üheks raskemaks ülesandeks kujunes muusikaõpetajatel välja mõelda, kuidas õpilastega koos musitseerida või laulda. Koolide poolt pakutavad IT-lahendused koosmusitseerimist ei toetanud.

“...laulmist sa ju väga teha ei saa, läbi nende IT vahendite, sest see lihtsalt ei toimi, meil ei ole selliseid vahendeid, mis reaalselt saaksid töötada, sest need programmid või need videotundide võimalused mis ongi, seal on ikkagi nihkega kõik asjad.” (Anita)

Õpetajad olid leidlikud, luues ise selleks erinevaid võimalusi ja otsides olemasolevate programmide seast selleks sobivaid lahendusi. Mitmed õpetajad on välja toonud, et tegid laulude õppimiseks helisalvestisi, mille järgi lapsed said laulu selgeks õppida. Mõned õpetajad tegid ka õpetamise kohta videosalvestisi, mis võimaldas õpitavat korduvalt üle vaadata ja kuulata.

“...ma tekitasin ühest toast oma elamisest sellise klassiruumi, kus ma siis lindistasin oma tunde üles ja just nimelt lindistasin ette väiksemate jaoks, mitte ei teinud live'i tundi...”(Hanna)

Helisalvestisi kasutasid õpetajad lisaks laulu õpetamisele ka ülesannete selgitamiseks, sest I kooliastmes ei jõua lapsed väga palju lugeda ja ei pruugi teksti mõista. Ülesande paremaks mõistmiseks koostasid õpetajad ka slaidiesitlusi.

“...ma salvestasin lihtsalt oma telefoniga juttu ja saatsin helifaili, et see oli tal siis abimaterjal või siis selgitav materjal.”(Anna)

Muusikaõpetajad kasutasid ülesannete leidmiseks ja jagamiseks väga mitmeid erinevaid õpikeskkondi. Erinevate õppekeskkondade paljusus tekitab jällegi segadust õpilastes, sest I kooliastme õpilane ei suuda neis veel hästi orienteeruda.

“Enamus esimesest klassist ei oska võib-olla veel e-kooligi logida, sest e-koolid on ju vanemate nimel, siis rääkimata sellest, et ta teeb selle pildi või saadab sulle mingisuguse video. See on see koht võib-olla, kus peab mõtlema, et kuidas siis saada.”(Mari)

Hästi toimivate lahendustena on õpetajad välja toonud Google Drive keskkonna, kus on võimalik tekitada õpilastele kaustu ja töid jagada. Samuti on positiivse hinnangu saanud Google Classroom, mida õpetajad kasutavad edasi ka kontaktõppes olles. Selles keskkonnas jagasid õpetajad õpilastele täitmiseks ka töölehti. Kuna distantõppele minek toimus ootamatult, siis osadel õpilastel ei olnud kodus õpikut ega töövihikut ning sellisel juhul kasutasid õpetajad Opiq keskkonda. Mitmete erinevate võimaluste ja kasutamise lihtsuse poolest toodi välja programm Kadinski. Teadmiste kinnistamiseks ja harjutamiseks kasutasid mitmed õpetajad keskkonda Learning App, mis oli sobilik I kooliastmele oma lihtsuse poolest.

“... ja ma kasutasin esimese kuni kolmandaga kinnistamiseks sellist keskkonda nagu Learningapps näiteks, sest see oli mugav ja seda on lihtne lapsel kasutada, et ta ei pea hakkama kuskil logima ja mingeid koode kuskilt panema.”(Hanna)

Kasutusele oli võetud ka õpetaja poolt loodud blogi keskkond, kuhu õpetaja paigutas klasside kaupa eelnevalt salvestatud tundide videod ja kuhu õpilased said kirjutada õpetajale tagasisidet tunni kohta.

“Ma sain aru, et see blogi värk on selles mõttes hea, et mul ongi ta sinna koondatud. Iga kord, kui ma e-kooli selle ülesande panin, siis see viiski sinna lingile ja sealt avaneski kohe siis selle sama päeva ülesanne.”(Hanna)

Helisalvestuse programmina toodi välja Vocaroo, mis ei nõua õpilaselt erilisi tehnilisi oskusi ning teadmiste kontrollimiseks oli kasutusel Google Forms keskkond. Heaks võimaluseks õpilasel ja õpetajal omavahel suhelda ning ülesandeid edastada ja kontrollida, oli õpetajate arvates ka stuudiumi TERA keskkond.

“...see Tera on parim koht, kuhu kõiksuguseid õppematerjale jagada ja ülesandeid. Õpilased saavad vastata sinna Terasse ülesande alla...” (Teele)

Osades koolides olid õpilastel olemas töövihikud ja mõned õpetajad kasutasid neid koduste ülesannete tegemiseks. Samas märgit ära, et iseseisvalt töövihiku ülesannete lahendamine oli õpilastele keeruline ja pigem vajaks õpetajapoolset juhendamist kui iseseisvat täitmist.

Mitmed õpetajad kasutasid interaktiivseid töölehti.

“Et hea asi oli see, et mul olid olemas töövihikut kõikidel õpilastel, et ma sain sealt anda ülesandeid, aga olgem ausad, mingisuguseid muusikateoreetilisi ülesandeid ma ikkagi anda ei saanud, sest vanemad ei oska lapsi muusikaõpetuses absoluutselt aidata. Mõni vanem ütles, et kõige raskem aine on muusika.” (Katariina)

Koduste ülesannete õppimisel ja õppetööde edastamisel õpetajatele kontrollimiseks oli vajalik lapsevanema abi. Õpilastele antud ülesanded olid erinevad ja enamasti oli vaja kodutöid kas pildistada või filmida ning seejärel õpetajale saata. Mõned õpetajad olid videode saatmise teinud õpilastele vabatahtlikuks, sest osad õpilased ei soovinud end filmida, kuna tundsin end ebamugavalt ja osadel õpilastel ei olnud see kooskõlas nende usuliste vaadetega.

“No näiteks meil on väga palju usklikke ja usklikud, neil on lausa lastel keelatud nii-öelda Internetis käia ja videot endast saata ja kõik niisugused asjad.” (Anna)

Õpetajad andsid õpilastele tagasisidet peamiselt stuudiumi või e-kooli kaudu, aga kasutati ka mitmeid teisi võimalusi. Näiteks mõned õpetajad kasutasid WhatsAppi, sest see oli mugav koheselt ülesandele tagasiside andmiseks, samuti kasutati e-maili või Messengeri. Viimati nimetatuid kasutati ka õpetajatelt abi küsimiseks.

“Ja no nii oligi, et nii käis suhtlemine ja mõnel Whatsappiga. Tõsi, et tegime üks-ühele, lasin poisil laulda lugusid-laule emast ja muud taolist, et kuidas köögis süüa teha.” (Teele)

Õpilaste töödele tagasiside andmine nõudis õpetajatelt väga palju aega.

“See koormus tegelikult, ettevalmistus pluss siis ülesannete e-kooli panemine, pluss siis see, et keegi saadab sulle nüüd iga natukese aja tagant video või meili või sõnumi, see nagu mõnel päeval kasvas üle pea.” (Mari)

Distantõppe perioodil rakendati erinevaid hindamise viise ja sõltuvalt olukorrast neid ka muudeti. Osades koolides pandi õpilastele hindeid, osades oli kujundav hindamine ja osad koolid kasutasid arvestatud või mitteamarvestatud süsteemi. Õpetajad olid õpilaste tööde hindamisel paindlikud ja kui õpilane oli oma töö õpetajale esitanud, siis sai ta selle kohta kas sõnalise tagasiside või hinde. Arvestuslikku hindamist pidasid õpetajad lihtsamaks. Iga esitatud töö eest õpetajad õpilasi ei hinnanud, aga kirjalik tagasiside tuli anda õpilasele iga esitatud töö eest. Tagasiside andmisel püüdsid õpetajad olla õpilasi motiveerivad.

“Aga kuna hindamine oli arvestuslik, siis see tegi asja lihtsamaks, et ikkagi võtsid suuna, et sa kiidad last selle eest, et ta midagi on ära teinud.” (Katariina)

Kuigi hindelist hindamist peeti keerukamaks, siis mõni õpetaja oli arvamusel, et hindeline hindamine motiveeris õpilasi rohkem.

3.1.3. Positiivsed kogemused

Distantõppe periood kujunes üsna pikaks ja kurnavaks, aga vaatamata sellele on õpetajad toonud välja mitmeid positiivseid aspekte. See periood tõi suure pöörde haridusellu, kus õppetööd tuli läbi viia tavapäratutes tingimustes.

Muusikaõpetajad avastasid, et on olemas väga palju toredaid programme õpilaste ainealaste oskuste arendamiseks. Samuti leidsid mitmed õpetajad, et nad on iseendalegi üllatuseks, arvutialaselt võimekad ja oskavad kasutada erinevaid digiahendusi õppetöös.

“...see on nagu selles mõttes positiivne, et sa oled natuke laiema silmaringiga, selle digivaldkonna kohapealt tundide sisustamisel.” (Katariina)

Õpetajatele meeldis, et nii õpetajatel kui ka õpilastel oli võimalik enda aega vabamalt planeerida ja ka kodutööde tähtaegade suhtes olid õpetajad paindlikud. Arvestati sellega, et I kooliaste vajab lapsevanema toetust.

“See meeldis, et sai ennast tegelikult proovile panna või sa olid täiesti uues olukorras. Ja tegelikult mind see distantõpe ennast ei häirinud, et mina hoopis nägin, et kodust on ka võimalik neid tunde teha. Teed täpselt endale sobivas tempos, kohvitass kõrval.” (Hanna)

Muusikaõpetaja töö nõuab oma olemuselt väga palju hääle kasutamist. Siinkohal on õpetajad välja toonud, et see periood oli hea taastumiseks.

“Aga mille poolest see mulle hästi mõjus, mõjus sellepärast, et mul olid hääleprobleemid, hääle ülekoormus ja see mõjus mu häälele väga hästi. Ma ei koormanud seda üle.” (Katariina)

Osadele õpetajatele sobis hästi ka kodust töötamise vorm, mis andis puhkust vaimsele tervisele. Lisaks on välja toodud, et mitmed õpetajad said peredelt positiivset tagasisidet. Neile meeldisid õpetajate poolt antud ülesanded, mida siis kogu perega sai koos teha ja ka õpetajad meenutavad õpilaste poolt saadetud koduseid töid positiivse tundega.

“...siis nad terve perega mulle tantsisid videosid, et väga ilusaid selliseid toredaid hetki on tegelikult olnud seal.” (Anna)

Õpetajatele meeldis, et lapsevanemad said näha ja aimu sellest, kuidas nende lapsed õpivad ning vaatamata keerulisele olukorrale ei jäänud midagi ära ning kõik tunnid toimusid. Lisaks said õpetajad kogemuse võrra rikkamaks, kuidas on võimalik tunde teistmoodi läbi viia ja milliseid põnevaid vahendeid on võimalik selleks kasutada.

3.1.4. Negatiivsed kogemused

Ootamatult kasutusele võetud õppevorm tõi endaga kaasa hulgaliselt probleeme ning selle õppevormiga kaasnevaid kitsaskohti. Mitmed neist olid seotud ainealaste oskuste arendamisega, lapsevanema toetuse ja ka tehniliste probleemidega.

Intervjueeritud muusikaõpetajad on välja toonud, et sellel perioodil kasvas nende töökoormus hüppeliselt ja õpetajad veetsid pikki päevi arvutis selleks, et õpilastele töid ette valmistada, neid hinnata ja tagasisidestada. Tagasisidet ja tundide ettevalmistamiseks kulunud aega peeti kõige ajamahukamaks. Tundide ettevalmistamisel lähtuti sellest, et ülesanne oleks õpilasele huvitav, motiveeriv ja eesmärgipärane.

“Et ta oleks teemast lähtuv ja teeks lapse targemaks. Et lihtsalt ei oleks mingi meelega hütussaaide lihtsalt, see ikka võttis aega ka.” (Anita)

Suureks puuduseks sellise õppevormi puhul peeti ka seda, et I kooliastmes õppivad õpilased ei oska veel kõik iseseisvalt kasutada e-kooli ning seetõttu toimus koduste ülesannete edastamine ja tagasi saatmine õpetajale lapsevanemate abiga. Lapsevanemate abi oli vaja ka õppetööks vajalike programmide kasutamisel.

“No enam, ma kujutan ette, esimesest klassist ei oska võib-olla veel e-kooli logida, sest e-koolid on ju vanemate vanemate nimel. Siis rääkimata sellest, et ta teeb

selle pildi või saadab sulle mingisuguse video, et see on see koht võib-olla, kus peab mõtlema. "(Mari)

Probleemiks oli ka liigne erinevate programmide kasutamine, mis tegi laste ja ka lapsevanemate olukorra keeruliseks. Siinkohal oli väga vajalik lapsevanema tugi, mis aga seadis omakorda lapsevanematele suure koormuse.

"Et vaesed lapsed olid tegelikult hädas tihti sellega, et kõigi ülesanded olid erinevas kohas, et kellele e-koolis, kellel draivi kolmandas dokumendis..." (Hanna)

Veelgi kehvem oli nende õpilaste olukord, kellel puudusid toetavad vanemad ja kes ei tundnud huvi lapse õppimise vastu. Sellest lähtuvalt oli ka neid õpilasi, kes jäid õppetööst kõrvale ja kellega tuli eraldi suhelda ning tekkinud olukorrale lahendusi leida.

Muusikaõpetajad otsisid sellistel juhtudel tuge ka klassijuhatajatelt.

"Et ma mõtlen, et kui see lapsevanem ise nagu ei hoolitse selle eest, et meil on ju igasugused instantsid olemas. Et miks me ikka veel ei saa kõiki lapsi distantõppe ajal töösse kaasata?" (Anita)

Õppetööd takistavaks teguriks peeti ka aeglast internetiühendust, väikest andmemahut seadmetes ja ka seda, et e-kool ei pidanud koormusele vastu ning jooksis kokku.

Muusikaõpetuses üldiselt ja veel eriti I kooliastmes on väga oluline roll koos musitseerimisel ning häälejuhtimise arendamisel läbi relatiivse noodiõpetuse. Kõige keerukamaks pidasidki õpetajad koos laulmist, sest ükski programm seda ei võimaldanud, aga I kooliastmes on just laulmisel väga suur osa. Ka ei olnud võimalik õpetada lastele relatiivseid astmeid ega nende järgi laulmist, sest selleks puudusid vajalikud arvutiprogrammid.

"Üleüldse ma leian ikkagi, et see pilli mängimine või laulmine võikski olla esmane, mitte see, mitte see, et kas ma annan arvutis ülesande, kas nad oskavad arvutis mulle mingeid asju teha. See ei ole nagu selle tunni teema, neid tunde on nagu nii vähe, et kui ma kulutan aega selle peale, et õpetada neile mingit lõputult digilahendusi, siis mulle tundub, et raiskan seda aega." (Anna)

Muusikaõpetajad tundsid puudust sotsiaalsest suhtlemisest. Kontaktõppes on võimalik õpetajal tajuda või mõista, kui õpilasel on mõni mure või ta ei saa ülesannetega hakkama. Distantõpelt, õpilast nägemata, on seda raske mõista. Tunti puudust ka koolis toimuvatest üritustest ja kolleegidega omavahelisest suhtlemisest.

"...alati on koolis väga ilusad õnnitlemised ja kogunemised, et ma tundsin puudust hommikukogunemistest koolis..." (Hanna)

Selle perioodil olid tihtipeale õpetajad mitmes rollis, sest ka õpetajatel on kodus lapsed ja lisaks tööle, omandavad mõned õpetajad veel ka haridust. Kõik see kokku muutis tööpäevad

tihti peale väga pikaks ja tahaplaanile jäi vahel ka isiklik elu. Kuna õpetajatel tuli veeta pikki tunde arvutiekraani vaadates, siis toodi välja, et kannatas ka silmanägemine.

“...et sa päev otsa pead olema valmis võtma vanematega kontakti kui keegi küsib midagi ja sa käisid õues ka, sul oli telefon kogu aeg taskus, et äkki keegi helistab, äkki küsib, siis sa trükkisid jälle kuskil midagi. Sa olid kogu aeg nagu valves, et tegelikult see väsitab hullult ära.” (Katariina)

Üldiselt olid õpetajad arvamusel, et pikaajaline distantõppevorm ei ole sobilik I kooliastme õpilastele. Muusikaõpetajad olid seisukohal, et nii väikesed lapsed vajavad väga palju juhendamist ja sotsiaalset suhtlemist, mis sellise õppevormi puhul puudub. Lisaks puuduvad selles vanuses lastel õppetöök vajalikud digioskused, et iseseisvalt toime tulla.

3.2. Lapsevanemate kogemused

3.2.1. Pere võimalused ja valmisolek

Distantõppele minekuks oldi valmis, kuna kool oli varemgi e-õppe päevi korraldanud, kus lastele anti ülesanded kodus iseseisvaks lahendamiseks. Just varem korraldatud e-õppe päevad andsid kindlust ja parema kohanemise võime distantõppeks. Vaatamata valmisolekule, oli see siiski peredele ootamatu ja uus kogemus.

“Alguses oli keeruline, esimesed kaks päeva ei saanud mitte midagi aru ja siis ütleme nädala aja pärast juba hakkasime pihta saama. Alguses oli ikka väga suur närvipinge.” (Jane)

Lapsevanemad, kes olid kodused või tegid tööd kodukontoris, said päeva jooksul oma lapsi vajadusel abistada ja korraldusliku poole pealt oli sellisel viisil lapsel pere tugi olemas. Kui lapsevanem pidi aga tööl käima, hakkas suurem õppimine pihta sageli peale vanema tööpäeva. Algklassi õpilastel puudus sageli isiklik e-kooli konto, meiliaadress ja google konto, mis tulid vanemal distantõppe alguses lapsele luua. Samuti ei olnud lapsed neid varem iseseisvalt kasutanud ja vajasisid juhendamist.

“Kuna laps oli kodune, ise käisin tööl, siis ta algul ei saanud pihta, et ta peab õppima. Kui ma koju tulin, sõime ära, siis ma ütlesin, et nii lapsuke nüüd hakkama õppima.” (Jane)

Perede tehniline valmisolek distantõppeks oli väga hea. Toodi välja, et olemas olid nii internet, kui ka erinevad nutiseadmed: arvuti, tahvelarvuti, nutitelefon. Nutiseadmeid jagada oli keerukam peredel, kus õppis korraga mitu last. Mõnikord kattusid peredes laste videotunnid ning tuli leida lahendusi, et kõik oma tundides osaleda saaksid.

“Alguses oli keeruline, kuna meil oli kaks last korraga distantõppel ja oli üks arvuti. Aga siis me avastasime, et tahvelarvutis saab ka osaleda. Pärast seda oli mureta. Saime tahvli appi võtta.” (Anette)

Lapsed suunati distantõppele väga ootamatult, mistõttu jäid paljudel õpilastel vajalikud õppevahendid kooli, kuid koduseid ülesandeid anti nii õpikust kui ka töövihikust. See tegi olukorra nii mõneski peres keeruliseks ja seetõttu jäid ülesanded täitmata.

“... muusikaõpik oli meil ka kodus, ma sain aru, et osadel lastel oli muusikaõpik kevadel kooli jäänud ja siis neil oli natukene kehvem seis, aga meil olid õpik ja töövihik olemas ja arvuti ja internet oli ka.” (Julia)

3.2.2. Lapsevanema roll distantõppe muusikaõpetuses

Distantõppe perioodil toimusid muusikaõpetuse tunnid e-kooli ja stuudiumi vahendusel antud ülesannete kaudu. Iseseisvaks lahendamiseks anti töövihiku-, kuulamise-, laulmise-, loovülesandeid ja ka ülesandeid erinevates veebikeskkondades. Intervjueeritud lapsevanemad tõid välja, et esimesel distantõppe perioodil veebi- ja videotunde muusikaõpetuses ei tehtud.

Lapsevanemate hinnangul olid muusikaõpetuse ülesanded mõeldud, pigem lihtsad ning midagi keerulist nende täitmisel ei esinenud. Pigem vajas laps vanema abistavaid selgitusi, et ülesannet mõista. Lapse aitamiseks, juhendamiseks kulus keskmiselt kümme kuni kolmkümmend minutit.

“Kuna mul oli esimese klassi tüdruk õpetada, siis ma pidin koos temaga ülesannet lugema, sest nende lugemisoskus ja arusaam on vähe aeglane, see oli ikkagi koos lapsevanemaga, aga samas ülesanded sai ta iseseisvalt tehtud.” (Anette)

Esimese kuni kolmanda klassi õpilased ei kasuta koolis ega kodus kuigi tihti õppetöök erinevaid programme. Youtube keskkonnaga, mida muusikaõpetajad palju kasutasid, said lapsed iseseisvalt hakkama, kuid uute veebilehtede ja interaktiivsete ülesannete täitmisel vajati siiski vanemate abi nii keskkondade esmasel kasutamisel, paroolide sisestamisel kui ka programmiga tutvumisel.

“... kus pidid muid ülesandeid tegema, siis pidi ikkagi ette näitama, kuidas see käib, juhendama, seda ikkagi pidi. Neil puudus kogemus sellel tasemel arvuti kasutamiseks, oli vaja abistada.” (Keidi)

Lastel ilmnis nii väsimuse, tüdimuse kui ka motivatsiooniprobleeme. Esimese kooliastme lapsel puudub iseseisev ajaplaneerimise oskus, kohusetunne ja mõistmine, milleks antud ülesandeid on vaja täita. Seega pidi lapsevanem kontrollima, motiveerima ja vahel ka sundima. Enne töö esitamist kontrollis lapsevanem tehtu üle ja lasi lapsel vajadusel parandusi teha.

“... kui oli vaja ise laul välja mõelda või mingit rütmi plaksutada, pidi ikka kõrval nämmutama, natukene aitama, motiveerima nii-öelda.” (Anette)

Loovülesanded olid mõeldud nii iseseisvaks- kui ka koos perega lahendamiseks. Kõik lapsed ei suuda iseseisvalt välja mõelda laulusõnu, tantsuliigutusi, rütmisaadet, melodiat, meisterdada pilli ning kõiki neid erinevaid tegevusi omavahel kombineerida. Selliste ülesannete puhul tundis lapsevanem kõige enam, et ülesanne pole suunatud lapsele vaid lapsevanemale. Erinevad loomingulised ülesanded vajasisid väljundit, milleks sai õpetajate poolt soovitatud esinemine teistele pereliikmetele.

“... oli luuletus teha ja see kuidagi rütmi panna, õpitud rütmid, et siis me pidime meelde tuletama õpitud rütme.” (Anette)

“Ma ei tea, kas ta üksi oleks neid siin niimoodi lihtsalt laulnud, võib-olla oleks ka. /.../ oligi seal vaja mingisugused liigutused näiteks mõelda tantsule juurde, siis ta sai kohe teisele lapsele esineda, et tal oli publik ka olemas. Siis tal oli võib-olla see motivatsioon suurem seda teha, kui võib-olla üksi ei oleks siin laua taga seda niisama teinud.” (Eve)

Paar lapsevanemat tõid välja, et on ise muusikakoolis käinud ja seetõttu väärtustavad ka muusikaõpetust rohkem. Tunti, et tänu oma muusikalisele haridusele, oskasid nad paremini ka oma last aidata ja teemasid seletada. Nad innustusid muusikaõpetuse ülesandeid koos lapsega täitma ja pidasid oluliseks kontrollida, et kõik ülesanded saaksid tehtud.

“Mina olen selline, kelle jaoks muusika midagi tähendab. Hindan seda. Sellepärast ma ka seda kõike oma lapsele ka räägin, et tuleb ikka neid asju teha ja need on minu jaoks olulised.” (Eve)

Videotundide puudumise tõttu muutusid Opiqst antud ülesanded lapsele igavaks. Algklassi lastele oli keskkond liiga keeruline. Tekstikastidesse küsimutele vastamine ja teksti mõistmine tekitas raskusi. Üks intervjuueeritud lapsevanem tundis, et täitis kodus muusikaõpetaja rolli täielikult. Saatis ise õpitavaid laule erinevatel instrumentidel, lahendas lapsega koos töövihiku

ülesandeid ja tegi endast kõik, et lapsel oleks muusika õppimine huvitav ning ta sooritaks etteantud ülesanded eeskujulikult.

“Videotunde ei olnud ja kogu õpiq-materjal tuli iseseisvalt läbi töötada. Esimese klassi laps seda muidugi ei osanud ja sellepärast oli vajadus minul emana kogu aeg teda juhendada ja aidata. /.../ mina võtsin pillid välja ja mängisime koos need laulud läbi, õppisime need selgeks ja täitsime koos töövihikut. Mina olin ikkagi õpetaja, ma ei olnud siis ema rollis.” (Laura)

Kui lapsevanem ei osanud oma last ülesande täitmisel aidata, siis küsiti abi muusikaõpetajalt või mitmel juhul ka sugulastelt või tuttavalt, kuna kardeti, et muusikaõpetaja vastab liiga kaua ja lapsel kaob igasugune motivatsioon ülesannet täita. Kiireim vastus muusikaõpetajalt saadi helistamise teel.

“kuna mul on nii-öelda tutvusringkonnas või sugulus ringkonnas on muusikaõpetajaid, siis kui mul oli seal midagi, siis ma pöördusin nagu tema poole. Õpetaja poolt ma ei pruukinud koheselt saada seda abi. Aga sealt ma sain koheselt abi, et ei jäänud see asi viivitama või seisma.” (Kaire)

Muusikaõpetuse distantõppes kujunes lapsevanema üheks ülesandeks filmida, pildistada, salvestada ja edastada lapse poolt täidetud muusikaõpetuse ülesanded muusikaõpetajale. Pildi- ja videofaile edastati messengeri, gmaili, e-kooli ja stuudiumi kaudu. Kuna algklassidel puuduvad vajalikud arvutialased teadmised ja kogemused, oli lapsevanema abi hädavajalik.

“Kui oli vaja ikkagi mingit helifaile otsida, siis need tuli õpetaja meili peale saata, aga see oskus lapsel puudus, seda pidi siis ikkagi ema tegema ja pildistamisega samamoodi, et ema pildistab ja ema saadab.” (Laura)

3.2.3. Positiivsed kogemused

Muusikaõpetus distantõppel oli meeldiv vaheldus ja muusikakuulamise ülesanne lausa teraapilise mõjuga. Koos perega muusikaõpetuse ülesandeid täita oli lõbus ning enamus peredele osutus see väärtuslikuks kvaliteetajaks. Muusikaõpetaja ei koormanud lapsi ülesannetega üle, vaid need olid väga hästi läbi mõelnud ja mitmekesised. Näiteks ülesanne, kus laps pidi klaasidesse erineva koguse vett valama ja nendel musitseerides loo välja mõtlema, oli väga põnev kogu perele. Salvestatud video- ja helifaailid jäävad mälestuseks aastateks.

“me saime koos väga palju musitseerida, me tegime ise need muusikatunnid huvitavaks. See oli pere ühisveetmise aeg, mida me igapäevaselt muidu ei tee.”

(Laura)

Positiivsena toodi välja, et distantõpe oli üldiselt väga hästi korraldatud. Kooli poolt kokku lepitud ühtse keskkonna kasutamine kõikides ainetes tegi distantõppe nii lapse kui ka lapsevanema jaoks lihtsamaks.

“Väga hästi oli korraldatud üldse kogu õpe. Laps avas endal sellise ühe keskkonna, kus oli kõikide selle päeva või isegi nädala tundide ülesanded ühes kohas. Laps valis seal näiteks matemaatika või eesti keele või siis muusikaõpetuse, avas selle ja siis seal oli ilusti kõik lingid, mis viis mingisugust laulu vaatama ja kuulama või internetis mõne õpiku juurde. Hästi lihtne oli kasutada.” (Eve)

Muusikaõpetuses distantõppe perioodil hindede ei pandud. Tagasisidena lisas õpetaja stuudiumisse või e-kooli hinnangu, mis pigem oli minimaalne. Enamus muusikaõpetajaid andsid tagasisidet kõigile esitatud töödele messengeri, sõnumite, e-kooli, stuudiumi ja e-maili kaudu. Lapsevanemale meeldis saada tagasisidet sellele, kas laps oli teinud töö õigesti, valesti või midagi oli jäänud esitamata. Laps vajab õpetaja kontrolli ja tagasisidet, kuna see suurendas motivatsiooni ja soovi muusikaõpetuse ülesandeid täita.

“/.../ see oli positiivne, et ei jäänud midagi õhku, sai tagasisidet koguaeg tehtud töö eest.” (Kaire)

Lapsevanem tundis uhkust ja äratundmisrõõmu, kui last abistades ja teemat seletades tuli meelde oma kooliaegsed muusikateooria teadmised.

“Positiivne emotsioon oligi siis, kui me saime aru, kuhu need JO-d ja RA-d kõik joonte peale lähevad. Mul oli ka nii uhke tunne, et ma sain aru. Ma mäletan, et ma kunagi ikkagi oskasin neid.” (Julia)

3.2.4. Negatiivsed kogemused

Kodus keskkonnas osutus õppimisele keskendumine oluliselt keerulisemaks, kuna segavaid faktoreid oli kodus kordades rohkem, kui koolis. Laps on harjunud kodus mängima ja vähem tegeleme õppetööga, kuid distantõppe perioodil sai põhitegevuseks õppimine. Teadmatus ja aina pikenev distantõppe periood tekitab lapsevanemas ebakindlust ja pani mõtlema, kas laps ikkagi omandab kõik vajaliku.

“Kodus keskendumine on palju keerulisem. Sellest saan isegi aru, et ma ju justkui olen seal ja aitan, aga samas on kellelgi teisel mingi hädaolukord ja siis ma lähen jälle minema ja siis mõttelõng katkeb ja ei ole ikkagi päris see, kuigi saab hakkama.”

(Julia)

Lapsevanemad puutusid kõige rohkem distantõppe perioodil muusikaõpetuses kokku õpimotivatsiooni puudumisega. Raske oli last sundida õppima ja motiveerida. Õpimotivatsiooni viisid alla nii nutiseadmed kui ka lapse jaoks liiga keerulised ülesanded, mis vajasisid videotundi ja koos õpetajaga lahendamist. Nii mõnigi lapsevanem sai aru, et lapsele ei sobi kodus õppimine, sest kogu aeg pidi sundima.

“Täis algusest loomise ülesanne on nende jaoks ikka keeruline, sõnade ja viisiga viisijuppi teha, see oli kõige raskem, pluss nad meil ju häbenevad ennast ja oma loomingut.” (Anette)

Kuigi enamjaolt olid muusikaõpetusega rahul, siis mõnel juhul toodi välja, et antud ülesandeid oli liiga palju, need olid keerulised, muutusid pikapeale üksluiseks ja polnud kuidagi seotud muusikaõpetusega. Kuigi muusikaõpetuse ülesanded olid mõeldud lapsele iseseisvaks täitmiseks, siis nii mõnedki neist osutusid keeruliseks ja iseseisvalt neid lahendada ei suudetud. Keerulisteks osutusid töövihiku ülesanded, linnulaulu vilistamine, kevadlaulude autorite otsimine, omaloomingulised- ja loovülesanded. Youtube keskkonnast kuulatavatel muusikapaladel puuduvad tihtipeale autorid, toodud on vaid esitaja ja isegi internetiavarustest otsides ei pruukinud palade loojate nimesid leida, ning abi tuli otsida mujalt. Oodati rohkem tänapäeva digilahendusi, sest me oleme digiriik ja meil on meeletult palju erinevaid võimalusi.

“Joonista kevadet ja kevade märke - see ei ole minu arvates muusikatund.” (Laura)

Vähene tagasiside muusikaõpetaja poolt tekitas lapsevanemas negatiivseid emotsioone. Teoreetiliste ülesannete puhul tunti tagasisidestamisest kõige rohkem puudust, sest ei saadudki teada, kas ülesanne oli lahendatud õigesti või mitte. Samuti tekitas pahameelt laulusõnade päheõppimine, kuna seda ei kontrollitud ja tagasisidet ei saadud. Ilma kontrollita laps muusikaõpetuse ülesandeid ei teinud.

“... natuke oleks ikka soovinud tagasisidet saada, sest noodikiri ei ole minu kõige tugevam külg ning oleks tahtnud teada, et kas ülesanne sai meil lapsega õigesti tehtud” (Julia)

Muusikaõpetuses anti ülesandeid, mis nõudsid videode salvestamist ja õpetajale saatmist. Esimese kooliastme laps videosid iseseisvalt õpetajale e-mailile saata ei osanud, mistõttu suurenes taaskord lapsevanema kohustused ja ajakulu. Kuna vidomahud olid väga

suured, siis nende üleslaadimine võttis kaua aega. Ka koolipoolsed keskkonnad, kuhu vahel tuli video üles laadida polnud piisava suure mahuga, tekitades lapsevanemas pahameelt.

Peale distantsõpet on lapsevanemate arvamused muusikaõpetuse osas erinevad. On neid, kes leiavad, et muusikaõpetus on teisejärguline aine, mille oleks võinud distantsõppe perioodil ära jätta, kuna muusikaõpetuse tunnis toimuvaid põhitegevusi nagu laulmine ja pillimäng teha ei saa. Samas leidsid teised, et see oli hea vaheldus lastele ja muusikaõpetuse aine ära jätmise oleks tekitanud muusikast kaugenemise ja suure lünga muusikalistesse teadmistesse.

3.3. Muusikaõpetajate ja lapsevanemate ettepanekud/soovitused muusikaõpetuse distantsõppeks

3.3.1. Õpetajate soovitused

Distsantsõppe periood tõi endaga kaasa palju rõõme ja muresid, aga nii õpetajad kui ka õpilased said seetõttu kogemuse võrra rikkamaks ja õppisid sellest midagi. See periood andis hea ülevaate sellest, millised lahendused toimivad hästi ja mida võiks teha teisti.

Intervjuueritud muusikaõpetajatest olid enamus seisukohal, et distantsõpe võiks olla kirjutatud õppekavasse ja lühiajaliselt rakendatuna oleks see õpilastele isegi kasulik. Siinkohal mõeldi seda, et see arendaks lastes iseseisvat õpioskust. Samuti peeti seda heaks lahenduseks, kui näiteks õpetaja või õpilane ei saa osaleda tervislikel põhjustel kontaktõppes.

“Miks ka mitte, vahepeal on täitsa vajalik ju, kas või endale. Ühesõnaga, kui sa tunned ennast halvasti, aga mitte nii halvasti, et mitte midagi teha ei saa või siis sul on lihtsalt vaja kodus olla, siis mingid videotunnid ära teha on täitsa okei ju.” (Nele)

Vastanute hulgas oli ka õpetajaid, kes olid kindlal seisukohal, et algklassi õpilastele selline õppevorm ei sobi ja digitehnoloogilised vahendid ei asenda mingil moel õpetajat. Nii väikeste õpilaste puhul peeti oluliseks kontaktõppes välja kujunevat rutiini, distsipliini ja õpilaste omavahelist sotsiaalset suhtlemist.

“...et ikkagi see pillimäng ja ringmängud ja need asjad on nagu need, mis tegelikult seda loovust ja musitseerimist kordades rohkem arendavad kui ükskõik milline äpp või digitaalne klaver.” (Anna)

Vajalikuks peeti, et distantsõppes õppimisel, peavad olema väga hästi paika pandud reeglid ja need tuleb teha õpilastele selgeks juba eelnevalt kontaktõppes olles. Õpilased peavad mõistma, et selline õppevorm on mõeldud õppimiseks, mitte see ei ole koolivaheaeg.

“Et kui need asjad on paigas, reeglid on paigas, siis on ilmselt kõigil kergem.” (Anita)

Ülesannete andmisel olid muusikaõpetajad seisukohal, et ülesanded võiksid olla pigem lihtsad ja mitte väga palju aega nõudvad ning distantsõppes õpitud materjal oleks vajalik üle korrata kontaktõppesse õppima asudes.

“Ja kui me oleme nüüd kooli jõudnud, siis ma ütlen, et nüüd me plaksutame koos videoga seda harjutust, mis sa kodus õppisid, siis mõni teeb nii suured silmad, et ei ole elu sees näinud seda harjutust, et noh, midagi teha ei ole.” (Teele)

Olulise aspektina toodi välja, et õpilastel oleks üks ja konkreetne keskkond, kuhu nad enda töid saavad esitada.

“Et meil lõpuks kool sai aru sellest või koolid, et tegelikult distantsõppe ajal oleks õudsalt hea, kui need asjad oleks koondatud ühte kohta.” (Hanna)

Muusikaõpetajatel kulus väga palju aega tundide ettevalmistamiseks ja sobiva materjali leidmiseks ning seetõttu leiti, et palju abi oleks muusikaõpetuses vastava digiplatvormi loomisest, kuhu oleksid koondatud erinevad ülesanded nii õpetajatele tunni läbiviimise abivahendina kui ka õpilastele harjutamiseks.

“Et võib-olla võiks selliseid keskkondi olla meil nagu algklassi lastele ka rohkem või keegi tubli selline teoreetik ja praktik, kes paneks kokku sellise digiplatvormi.” (Hanna)

Teoreetilise materjali õpetamiseks toodi välja videotundide vajalikkus. Ettesalvestatud tund võimaldab õpilasel seda korduvalt üle vaadata ja omas tempos õppida. Ka õpilaste poolt loodud õppematerjalid võiksid olla lastele huvipakkuvad. Videotunnid ei peaks olema pikad, pigem käsitlema tunni jooksul ühte ülesannet või teemat.

“Ja siis ma leidsin hästi toreid raadiosaate, mida ma kasutasin kõikide algklasside peal ja see toimis, kus lapsed ise tutvustasid lastelaulude plaati. Ja sealt siis kõlasid ka mõned laulud. Et see oli huvitav, et kui sedalaadi materjale oleks rohkem, et lapsed mitte võib-olla plaati ei tutvusta, aga võib-olla mõnda pilli või näiteks rahvalaulu või ma ei tea, ükskõik või rahvatantsu, et lapsed ise tutvustavad seda, et võib-olla sellised õppevideod oleksid põnevad lastele.” (Anna)

Jätkuvateks distantsõpetaks muusikaõpetuses soovitas lapsevanem ühel toredal õpetajal kogu õppeprogramm esimesest üheksanda klassini salvestada videotundideks ja üle Eesti, mida saaksid kõik kasutada. Videotunnid oleksid klasside ja teemade kaupa ühes keskkonnas, kust õpilased saaksid neid vaadata näiteks siis, kui on kontakt tunnist puudunud. Sellisel juhul ei teksiks ka muusikaõpetuse distantsõppes, et kõik saavad erinevalt asjadest aru.

“Minu arvates võiksid enamus ained niimoodi minna ikka videotundide peale ära. See on ühekordne töö õpetajal võtta ette üks kord korralik salvestamine.” (Laura)

3.3.2. Lapsevanemate soovitusel

Intervjuueeritud lapsevanemad kogesid, et lapsel oleks lihtsam muusikaõpetuse ülesandeid täita, kui õpetaja poolt oleks salvestatud videoklipid teemade meeldetuletuseks ja selgituseks. Videosalvestuse vaatamine võimaldab lapsel seda korduvalt vaadata, kui miski jäi arusaamatuks. Õpilased vaatavad kõik ühte videot ja saavad õpetaja selgitusest ühtemoodi aru. Videosalvestised võimaldaksid ka lapsevanematel vajadusel ennast õpitava teemaga kurssi viia ning seeläbi on ka lapse abistamine lihtsam. Juba varem salvestatud videotunde saaks kasutada ka kontaktõppes, kui näiteks mõni õpilane puudub, saab ta uue materjali vaadata videolt järgi ja seeläbi ei teki aines mahajäämist. Videotundide osas tuli lapsevanemalt ka ettepanek, et muusikaõpetuse teemadest võiks olla salvestatud videopank, mida muusikaõpetajad üle Eesti saaksid vajadusel kasutada ja oma õpilastele vaatamiseks jagada. See vähendaks oluliselt muusikaõpetajate koormust.

“Just see suulise poole osatähtsus, muusikaõpetus on ju hästi foneetiline ja just lapsele on see õpetaja õpetuse kuulamine tähtis. Võib-olla kergendaks elu see, kui saaks eellindistatud tunde mängida ja mitu korda. Kui veebitunnis läheb info mööda, siis laps ei saa tagasi ka kerida, et just vahva videoklipp lindistada.” (Anette)

Ettepanekuna tõid mitmed lapsevanemad välja, et muusikaõpetuses võiksid toimuda ka veebitunnid, kus õpetaja saaks lapsi motiveerida, vestelda, suhelda, koos laulda ja kehapillil rütmiharjutusi kaasa mängida. Toodi välja, et muusika kuulamine ja laulmine võiksid veebitunnis hästi toimida, sest laulmine on muusikatunni üks osa ja kahju, kui see täiesti ära jääb. Samuti saaks veebitunnis selgitada ka uusi teoreetilisi teemasid, sest muusikaõpetaja oskab ainealaseid teemasid seletada ikkagi kõige paremini, ning selleks on vajalik kontakt õpetajaga. Veebitunnid teeksid õpilastele muusikaõpetuse kindlasti lihtsamaks ja kõitvamaks. Õpetaja antud selgitused annavad õpilastele rohkem motivatsiooni ülesannete täitmiseks.

“See ülesanne tuleb nii anonüümselt sinna e-kooli, et ma nägin, et lastel oleks seda inimlikku kontakti vaja. /.../ ja kasvõi kord nädalas veebitund teha. Võiks ju proovida veebitundi ja koos mingid laule laulda läbi arvuti või midagi sellist, see oleks võib-olla tore, terve klassiga proovida koos laulda näiteks.” (Anette)

Muusikaõpetuses on lapsevanemal keeruline oma last abistada, kui ta teemast midagi ei tea. Seega oleks lapsevanema ettepanek, et õpetaja võiks ikkagi hoolikalt tunniks antud ülesanded läbi mõelda ja arvestada sellega, et laps saaks nendega iseseisvalt hakkama. Põnevamaks ja atraktiivsemaks muudaksid muusikaõpetuse ülesanded interaktiivsete programmide kasutamine, kus lapsed saaksid ise muusikat luua. Antud distantsõppe perioodil mõnel juhul selliseid ülesandeid ei antud.

“Mingi toredate programmide leidmist, millega saab ise muusikat luua, seda võiks ju olla rohkem, midagi interaktiivset asja.” (Anette)

4. ARUTELU

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada muusikaõpetajate ja lapsevanemate kogemused seoses distantõppega ja nende soovitusel edaspidiseks distantõppe korraldamiseks.

Põhikooli riikliku õppekava (2014) järgi on muusikaõpetuses esimeses kooliastmes kesksel kohal laulmine ja pillimäng. Õpetatakse muusikalist kirjaoskust, arendatakse loovust läbi kaasmängude ning omaloominguliste ülesannete. Olulisel kohal on muusika kuulamine ja kuulatu analüüsimine ning liikumine. Distantõpe muusikaõpetuse aines oli keeruline, sest ei olnud võimalik järgida õppekava. Õppetöös lähtuti sellest, mida internetis leiduvad programmid võimaldasid. Seetõttu jäid tahaplaanile näiteks õpilaste laulu- ja pillioskuse arendamine, mis on muusikaõpetuse tähtsaim osa. Laule said lapsed iseseisvalt õppida õpetajate salvestiste abil ja samamoodi toimus ka pilliõpe. Rütme õppisid lapsed Youtube abiga. Ära jäi koosmusitseerimine ja põhjuseks on selleks vajalike programmide puudumine ning erinevad interneti kiirused.

Uurimuse tulemustest selgus, et kuigi õpetajad olid läbinud mitmeid erinevaid digioskusi toetavaid koolitusi, siis distantõpe näitas ära õpetajate nõrgad kohad digioskuste rakendamisel. Keeruliseks osutus õppetöök sobilik programmide valimine ja ka asjaolu, et suur osa internetis leiduvatest programmidest on inglisekeelsed ja seetõttu esimesele kooliastmele sobimatud. Puudulik või ebapiisav võõrkeele oskus sai takistuseks ka õpetajatele. Eelnevast lähtuvalt võib järeldada, et õpetajad vajaksid ka edaspidi digipädevusi toetavaid koolitusi ja eelkõige selliseid, mis toetaksid ainealaseid oskusi. Õpetajad võiksid osata luua õpilastele interaktiivseid töölehti, kasutada erinevaid äppe ja salvestusprogramme. Abiks võiksid olla õpetajatele eestikeelsed kasutusjuhendid. Läbi tuleks mõelda ka õppesisu ja õpetamismeetodid. Samuti võiks toetada õpetajate keeleoskuste parendamist, pakkudes õpetajatele kooli poolt võimalust osaleda erinevatel keelekursustel.

Internetis leidub palju erinevaid ja huvitavaid programme, mille hulgast õpetajad valisid õppetöök sobivaid. Samas ei olnud programmide paljusust õpilaste seisukohast vaadatuna hea. See tekitas segadust õpilastes, kes ei osanud iseseisvalt sisse logida erinevatesse keskkondadesse ega neid kasutada. Ka Jaanus Kanni (2020) poolt läbiviidud küsitluse tulemustest nähtub, et õpetajad on kasutanud liiga palju erinevaid programme ja nad on ka ise jõudnud arusaamiseni, et kõik programmid siiski ei täida oma eesmärki. Samas avastati distantõppe käigus mitmeid selliseid programme, mida oleks hea kasutada ka kontaktõppes. Selleks, et õpilased tuleksid distantõppes hästi toime ja saaksid õpetõuga iseseisvalt hakkama, võiksid õpetajad kasutada kontaktõppes olles kõiki neid samu

programme, mida õpilased kasutavad distantõppe korral. See välistaks olukorra, kus õpilased ei saaks nendega iseseisvalt kodus õppides hakkama.

Varasemalt on distantõpet rakendatud peamiselt täiskasvanud õppijate hulgas, sest see eeldab head iseseisva õppimise oskust ja kohusetunnet. Ka käesoleva uurimuse põhjal võime öelda, et distantõppe vorm ei ole pikaajaliselt sobilik esimese kooliastme õpilastele. Distantilt on õpilasi raske motiveerida ja muusikaõpetuses jäävad mitmed õpioskused tahaplaanile. Lisaks on väga erinev õpilaste õppimise kiirus ja kui mõni õpilane tuleb iseseisvalt ülesannete lahendamiseks väga hästi ja lühikese ajaga toime, siis teine õpilane vajab juhendamist, õpetaja tuge ja tal kulub ka palju rohkem aega. Distantõpe eeldab õpilastelt väga head ajaplaneerimise oskust ja seetõttu kõigile õpilastele selline õppevorm kindlasti ei sobi (Kesonen, 2020).

Samas võib uurimuse tulemusena öelda, et distantõpe võiks olla sisse kirjutatud õppekavasse, rakendades seda esimeses kooliastmes lühiajaliselt, näiteks üks nädal. Selline õppevorm on kasulik õpilaste aja planeerimise ja iseseisva töö oskuse arendamiseks. Eelnevalt oleks vajalik õpilastega kokku leppida, milliseid keskkondi sellel perioodil õppetöös kasutatakse ja millised on reeglid. Samuti võiksid õpetajad rohkem kasutada ainealaseid lõiminguid ja teha koostööd õpilastele antavate kodutööde osas. Üheks võimaluseks võiks olla ka sellel perioodil üldse kodutöödest loobuda (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021). See vähendaks oluliselt nii õpetajate kui õpilaste töömahtu sellel perioodil, kuid ei anna soovitud tulemusi õppekava täitmisel.

Tulemustest selgus, et lapsevanemate osalus muusikaõpetuse distantõppes oli erinev, vastavalt lapse hakkamasaamisele ja sellele, millisesse rolli lapsevanem ennast ise asetab. Curtis (2013) on välja toonud, et lapsevanem peab distantõppes oma last motiveerima, jälgima ja juhendama ning Borup, Graham & Davies (2013), et lapsevanem peab aitama arendada lapse püsivust õppimises, õppimis- ja ajajuhtimise oskusi. Vanemad tundsid, et suurem osa energiast kulus lapse motiveerimisele ja ülesannete tegemise suunamisele, sealjuures oli vaja palju juhendada ja selgitada, milleks ja miks. Esimese kooliastme õpilane pole veel võimeline oma aega ise planeerima ja juhtima ning kodus on pigem puhkamise, kui õppimise koht. Muusikaõpetuse puhul oli lapsevanematele olulisim see, et ülesanne saaks sooritatud ja õigeaegselt esitatud.

Distantõpe tähendab juhendatud õpet, kus õpilane ei pea täitma ainult õpetaja poolt interneti teel saadud ülesanded ja järgima juhiseid, vaid tal on õigus saada ka õpetajapoolset juhendamist õpetajaga eelnevalt kokku lepitud veebikeskkonnas (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021). Veebitundide läbiviimise osas jäid küsitletud lapsevanemad ja

õpetajad eriarvamusele. Lapsevanemad soovisid lisaks muusikaõpetuse videotundidele ka veebitunde, sest need vähendasid kõigi osapoolte koormust. Kõige rohkem tundi muusikaõpetuse puhul puudust koos musitseerimisest, mida tänane interneti ebastabiilsus ja sobiliku veebikeskkonna puudumine ei võimalda. Sellest tulenevalt pole muusikaõpetuse veebitund kuidagi õigustatud.

Õpetajate arvates võiks nende tööd kergendada näiteks ühtne spetsiaalselt muusikaõpetuse jaoks loodud veebiplatvorm ja ka näiteks eelnevalt ühe õpetaja poolt teemade kaupa salvestatud videotunnid kõigile klassidele. Selliseid eelnevalt salvestatud videotunni materjale saaksid õpetajad kasutada vastavalt vajadusele ja oleks abiks ka juhul, kui õpetaja peab tundi läbi viima enda kodust, kus näiteks pole tahvlit või teisi tööks vajalikke vahendeid. Teisalt oleksid need abiks ka kontaktõppes õppivale õpilasele, kui tal pole võimalik tunnis osaleda. Samuti võiks kasutada ka õpilaste endi poolt loodud ehk “õpilaselt õpilasele” õppematerjale.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistr töö eesmärgiks oli uurida õpetajate ja lapsevanemate kogemusi muusikaõpetuses distantõppe perioodil ning selle põhjal anda ülevaade, millised olid distantõppe perioodil tekkinud kitsaskohad ja mis toimis hästi.

Töö teoreetilises osas andsime ülevaate distantõppe olemusest; õpetajate õpetamisarusaamadest; muusikaõpetusest üldiselt, I kooliastmes ja distantõppel; lapsevanemate rollist distantõppes ning tõime välja varasemad uuringud. Töö empiirilises osas tutvustasime meetodikat ja valimit, kirjeldasime andmekogumist- ja analüüsi, esitasime tulemused ja arutelu. Uurimisinstrumentina kasutasime poolstruktureeritud intervjuusid. Andmekogumine toimus 2021. aasta veebruarikuus. Uurimuses osales 8 muusikaõpetajat ja 8 lapsevanemat.

Tulemustest selgus, et vaatamata ootamatule muutusele õppetöö korralduses, oldi distantõppeks tehniliselt igati valmis. Vajadusel oli võimalus koolilt seadmeid laenutada, kuid enamasti oli kõik vajaminev nii peredel kui õpetajatel olemas. Probleeme tekitasid interneti ebastabiilsus ja videote suured mahud, mille üleslaadimine võttis palju aega. Keerulisemaks osutusid juhtkonnalt õppetöö läbiviimiseks saadud korraldused, mis kujunesid välja järk-järgult.

Muusikaõpetuse tunnid toimusid enamasti muusikaõpetaja poolt stuudiumisse või e-kooli lisatud iseseisvate ülesannete lahendamisena. Kasutati töövihiku ülesannete täitmist, interaktiivseid töölehti, veebipõhiseid muusika loomise programme, Opiqu keskkonda ja anti mitmesuguseid loovülesandeid. Kogu see periood nõudis õpetajatelt väga palju aega, millest kõige ajamahukamateks peeti ülesannete väljamõtlemist, nende punkt punktilt õpilastele edastamist ja hilisemat tagasisidestamist. Lapsevanemate arvates oli tagasiside saamine lastele väga vajalik, et teada, kas teoreetilised ülesanded on õigesti lahendatud ja positiivne loovülesannete tagasiside andis motivatsiooni järgnevaid sooritada.

Veebitunde muusikaõpetajad ei teinud, kuna koos musitseerimine, mis on muusikaõpetuse põhiosa kontaktõppes, veebi vahendusel ei toiminud. Siiski lapsevanemad tõid välja, et oleksid neid soovinud. Muusikaõpetajad kasutasid veel ka võimalust salvestada videotunde, mis oli küll ajamahukas töö, kuid vanema arvates lapsele kõige kasulik, sest seda oli hea vajadusel korduvalt vaadata ja seeläbi teema omandada.

Lapsevanemate põhilisteks rollideks muusikaõpetuse distantõppes oli lapse motiveerimine, kontrollimine, abistamine ning õpetamine. Kõige keerulisemaks osutus lapsevanema jaoks lapse motiveerimine, sest ülesannete maht oli suur ja mitmete

ülesannetega ei olnud laps võimeline iseseisvalt hakkama saama. Esimeses kooliastmes õppival lapsel puudub valmisolek erinevates veebikeskkondades tegutsemiseks, mistõttu oli nii kontode loomine, nendes orienteerumise õpetamine lapsevanema õlul, samuti pidi lapsevanem edastama õpetajale lapse poolt tehtud ülesanded. Mitmete ülesannete täitmisest sai osa kogu pere, koos musitseeriti, lauldi, meisterdati rütmipilli ja kuulati muusikat, mis oli lausa teraapilise mõjuga.

Uurimistöö praktiline väärtus ja edasised suunad

Töö praktiline väärtus seisneb selles, et uurimistulemuste põhjal võiksid näiteks koolide juhtkonnad läbi mõelda ja planeerida õpetajatele tööks vajalikke koolitusi. Samuti saavad siit mõtteid õpetajad tundide läbiviimise ja õppe korraldamise kohta. Töö annab ülevaate ka sellest, milliseid keskkondi on edukalt muusikaõpetuses kasutatud. Eraldi on välja toodud lapsevanemate ja õpetajate soovitusel ning ettepanekud edasiseks distantõppe korraldamiseks. Lisaks saab töö tulemuste põhjal mõelda, kuidas edaspidi korraldada paremini kooli ja kodu omavahelist kommunikatsiooni ja ka seda, kui palju lapsevanemad peaksid ja võiksid oma last õppetöös abistama.

Antud uurimuses küsitlesime õpetajaid ja lapsevanemaid, aga oluline oleks uurida ka õpilaste arvamusi ja nende seisukohti. Distantõpe rakendub tõenäoliselt ka edaspidi ja seetõttu võiks uurida, kuidas on õpetajad õppetööd korraldanud ja kas on leitud võimalusi käesolevas töös välja toodud puuduste lahendamiseks. Uurida võiks veel, kuidas on mõjutanud distantõpe õpilaste õppetöös edasijõudmist.

Tänuõnad

Täname muusikaõpetajaid ja lapsevanemaid, kes leidsid aega meiega oma kogemusi jagada. Oleme väga tänulikud oma juhendajale Marvi Remmikule, väärtuslike nõuannete ja meeldiva koostöö eest. Lisaks soovime tänada Sirlit Hellamaad, kes oli meile andmete analüüsimisel kaaskodeerijaks ja jaksas meie tööd korduvalt läbi lugeda.

Autorsuse kinnitus

Uurimustöösse panustasime võrdselt. Töö teoreetilise osa kirjutamiseks töötasime mõlemad läbi erinevat kirjandust, jagasime ära, kes millist osa kirjutab ja hiljem tegime vajadusel parandusi ning täiendusi. Selleks, et saada intervjuudest hea ülevaade, jagasime need selliselt, et kumbki tegi 4 intervjuud õpetajate ja 4 lapsevanematega. Transkribeeritud teksti kodeerisime kumbki vastavalt oma nägemusele ja lisaks kasutasime kaaskodeerija abi. Tulemuste kirjutamisel leppisime eelnevalt kokku, kes millist osa kirjutama hakkab. Arutelu peatükk valmis ühistööna.

Kinnitame, et oleme koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi magistr töö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kerli Hellamaa

Tiiu Kivilaan

/allkirjastatud digitaalselt/

26.04.2021

KASUTATUD ALLIKAD

- Alumäe, T., Tilk, O., & Asadullah. (2018). Advanced Rich Transcription System for Estonian Speech. Külastatud aadressil <http://bark.phon.ioc.ee/webtrans/>
- Berg, B. (2018). The Differences Between eLearning And Distance Learning. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/eSV8f>
- Berthelsen, D., & Walkers, S. (2008). Parents' involvement in their children's education. *Family Matters*, no. 79, 34-41. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/vaCFH>
- Bokayev, B. Torebekova, Z. Davletbayeva, Z., & Zhakypova, F. (2021). Distance learning in Kazakhstan: estimating parents' satisfaction of educational quality during the coronavirus. *Technology, Pedagogy and Education*. 10.01.2021 Külastatud aadressil <https://lingid.ee/l6NZQ>
- Borup, J., Graham, C.R., & Davies, R.S. (2013). The nature of parental interactions in an online charter school. *American Journal of Distance Education*, 27 (1), 40-55. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/oxPG2>
- COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks vajalikud meetmed ja piirangud (2020). Riigi Teataja III, 17.12.2020,4. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/PWWuD>
- Curtis, H. (2013). A mixed methods study investigating parental involvement and student success in high school online education. Northwest Nazarene University. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/aShL3>
- Delen, E., Kaya, F., Ritter, N., & Sahin, A. (2015). Understanding parents' perceptions of communication technology use. *International Online Journal of Educational Sciences*. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/R4nwo>
- Eriolukorra väljakuulutamise Eesti Vabariigi haldusterritooriumil (2020). Riigi Teataja III, 24.04.2020, 7. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/313032020001>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (29.08.2019) Kooliturvalisus. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/et/tegevused/alus-pohi-ja-keskharidus/kooliturvalisus>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (10.03.2021) Distantõppe korraldamise juhised üldhariduskoolidele. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/KxopV>
- Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus (s.a.) Koolitusprogramm Digialgus sõnaraamat. Külastatud aadressil <https://digialgus.hitsa.ee/sonaraamat/>
- Hawkins, R. *History of Music Education*. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/H423N>
- History of distance education (s.a.). Külastatud aadressil <https://lingid.ee/CGM1g>

- Hirsijärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Kirjastus Medicina.
- Hoffer, C. (2017). *Introduction of Music Education: Fourth Edition*. United States of America: Waveland Press. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/GSB88>
- Huerta, L.A., Gonzales, M.F., & d'Entrement, C. (2006). Cyber and home school charter schools: Adopting policy to new forms of public schooling. *Peabody Journal of Education*, 81 (1), 103-139. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/Kjm1c>
- Juurak, R. (Toim). (2020, 18.sept). Kas muusikaõpetus muutub senisest arvutipõhisemaks? *Õpetajate leht*. Külastatud aadressi <https://lingid.ee/zfPOV>
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V, Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/vuuYF>
- Kangron, E. (17.04.2020). Üldhariduskooli muusikaõpetus tänapäeval ja tulevikus. *Sirp*. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/EnMn5>
- Kann, J. (Koost). (2020). *Küsitlus "E-muusikaõpetus" üldhariduskoolide, lasteaedade ja huvihariduse valdkonnas töötavatele muusikaõpetajatele – kokkuvõte*. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/U7s4W>
- Keegan, D. (1996). *Foundations of distance education*. London: Routledge. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/2i7VU>
- Kesonen, A. (2020). Distantõpe - pidur või võimalus? *Õpetajate leht*. Külastatud aadressil <https://opleht.ee/2020/05/distantsope-pidur-voi-voimalus/>
- Kivilo, K. (2017, 26.05) Õppida kodus? Müürideta klassiruum Vormsi kooli distantõppes. *Õpetajate leht*. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/tbKCF>
- Kutsestandardid (2018). Külastatud aadressil <https://lingid.ee/iJgu2>
- Lauristin, M., Loogma, K., Erss, M., Vernik-Tuubel, E-M., & Sarv, E-S. (2020). Õpilaste, õpetajate ja lastevanemate toimetulek koroonakriisi aegses kaugõppes. Eesti Haridusfoorum. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/3t9jt>
- Lepik, M.; Elvisto, T.; Oder, T., & Talts, L. (2013). Õpetajate üldpedagoogiliste uskumuste struktuur ja tüüprofiilid. E. Krull, Ä.Leijen, M. Lepik, J.Mikk, L. Talts, T. Õun (toim), *Õpetajate professionaalne areng ja selle toetamine* (lk 248-273). Eesti Ülikoolide Kirjastus Külastatud aadressil <https://lingid.ee/BKvf5>
- Loogma, K., & Talts, L. (2008). Õpetajate pedagoogilised veendumused ja õpetamispraktikad, tööalased hoiakud ning õpikeskkond. Loogma, K.; Ruus, V-R.; Talts, L., & Poom-Valickis, K. *Õpetaja professionaalsus ning tõhusama õpetamis- ja õppimiskeskonna loomine. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu*

- TALIS tulemused* (24-32) Tallinn: Tallinna Ülikooli haridusuuringute keskus.
Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/sites/default/files/talis2008.pdf>
- Läänemets, U. (2014). Didaktika ja muusikaõpetus Eestis. Kiilu, K, Sepp, A (Koost).
Muusikaõpetuse didaktika. Valik artikleid (10-19). Tallinn: Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.
- Mishra, P., & Koehler, M.J. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A framework for teaching knowledge. *Teachers College Record*, 108 (6), 1017-1054.
Külastatud aadressil http://one2oneheights.pbworks.com/f/MISHRA_PUNYA.pdf
- Moore, M. (2013). Visionary Pioneer of Distance Education. *Handbook of distance Education*. Routledge. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/CKD5W>
- Muldma, M. (2010). Muusikaõpetus I ja II kooliastmes. Kikas, E. (Toim), *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes* (lk 346-365). EV Haridus- ja Teadusministeerium.
- Nemvalts, P. (2020, 11.dets). Haridus formaalse väljundamise distantstil. *Õpetajate leht*.
Külastatud aadressil <https://lingid.ee/PSvVq>
- Nicholson, P. (2007). A History of E-Learning. B. Fernández-Manjón, J. M. Sánchez-Pérez, J. A. Gómez-Pulido, M.A. Vega-Rodríguez, B. Bravo- Rodríguez. *Computers and Education* (lk 1-12). The Netherlands: Springer. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/t7Ief>
- Novianti, R., & Garzia, M. (2020). Parental Engagement in Children's Online Learning During COVID-19 Pandemic. *Journal of Teaching and Learning in Elementary Education* (JTLEE) Vol.3 No. 2, August 2020. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/JFCWD>
- Pampa, L. (2020). Tantsuõpetajate kogemused ja hinnangud distantõppele tantsuhariduses. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/CChnh>
- Pihlakas, M. (2021). Esimese kooliastme lapsevanemate kogemused ja ettepanekud seoses lapsevanematele suunatud toega. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/pwBgf>
- Poldre, A. (2020, 28.aug). Üllatus: õpilased olid digiõppega rahul. *Õpetajate leht*. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/O0Zn2>
- Poom-Valickis, K. (2020, 19.okt). Distantõpe vs kombineeritud õpe. Haridusteaduste Instituut Tallinna Ülikool. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/CZ9K8>
- Põhikooli riiklik õppekava (2014). Riigi Teataja I 2014, 1, 14. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020>

Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava (2002). Lisa 19. Riigi Teataja I 2002, 1, 9.

Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/174787>

Shulman, L. S. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. Harvard

Educational Review, 57 (1), 1-23. Külastatud aadressil

<https://doi.org/10.17763/haer.57.1.j463w79r56455411>

Stevens, M., & Borup, J. (2015). Parental engagement in online learning environments: A

review of the literature. Advances in Research on Teaching. Külastatud aadressi

<https://lingid.ee/8Zjre>

Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu:

Tartu Ülikool. Külastatud aadressil <https://lingid.ee/PIvJN>

LISA 1. INTERVJUUDE KAVAD

Uurimuse eesmärgiks oli uurida õpetajate ja lapsevanemate kogemusi muusikaõpetuses distantõppe perioodil ning selle põhjal anda ülevaade, millised olid distantõppe perioodil tekkinud kitsaskohad ja mis toimis hästi.

Lähtudes uurimistöö eesmärgist, otsisime vastuseid küsimustele :

1. Kuidas kirjeldasid muusikatundide läbiviimist I kooliastmes distantõppe perioodil muusikaõpetajad?
2. Lapsevanemate kogemused distantõppes muusikaõpetuses?
3. Millised on õpetajate ja lapsevanemate ettepanekud/soovitused tulevikus toimuvaks distantõppeks muusikaõpetuses?

Küsimused õpetajale

Taustaandmed

1. Mis on Teie vanus?
2. Missugune on Teie haridustase?
3. Kui kaua olete muusikaõpetajana töötanud?
4. Kui palju on Teil õpilasi I kooliastmes?

Distantõppe korraldus ja muusikaõpetuse tundide läbiviimine

5. Kuidas oli teie koolis õppetöö distantõppe ajal korraldatud?
6. Kuidas viisite läbi muusikaõpetuse tunde distantõppe perioodil?
7. Kas olete eelnevalt saanud IKT-alaseid koolitusi?
8. Milliseid IKT vahendeid kasutasite muusikaõpetuse tundide läbiviimiseks, ettevalmistamiseks?
9. Kas on distantõppe perioodist selliseid digilahendusi, mida kasutaksite edaspidi ka kontaktõppes?
10. Kui teil tekkis raskusi/vajasite abi, siis kust te abi leidsite?
11. Kuidas toimus õppeülesannete hindamine ja tagasisidestamine muusikaõpetuses distantõppe perioodil? Kas andis igale õpilasele tagasisidet iga ülesande kohta?
12. Kas mõni õpilane nõ kadus ära ka sel perioodil?

13. Kas ja kuidas toimus infovahetus lapsevanematega?
14. Mis sulle õpetajana kõige enam meeldis/ei meeldinud muusikaõpetuse distantsõppes?
15. Kas Teil on ka sel õppeaastal olnud distantsõpet? Mida olete nüüd teisiti teinud?

Kogemused ja ettepanekud

16. Kuidas kujunesid teie koormus ja õppeülesannete ettevalmistuse aeg distantsõppe perioodil?
17. Kuidas mõjus distantsõpe Teie vaimsele tervisele?
18. Kirjeldage positiivseid ja negatiivseid külgi muusikaõpetuses distantsõppe ajal?
19. Mida õppisite/avastasite distantsõppe perioodil?
20. Millised on Teie ettepanekud/soovitused tulevikus toimuvaks distantsõppeks muusikaõpetuses?
21. Kas edaspidi võiks distantsõpet kombineerida tavaõppega?

Küsimused lapsevanemale

Taustaandmed

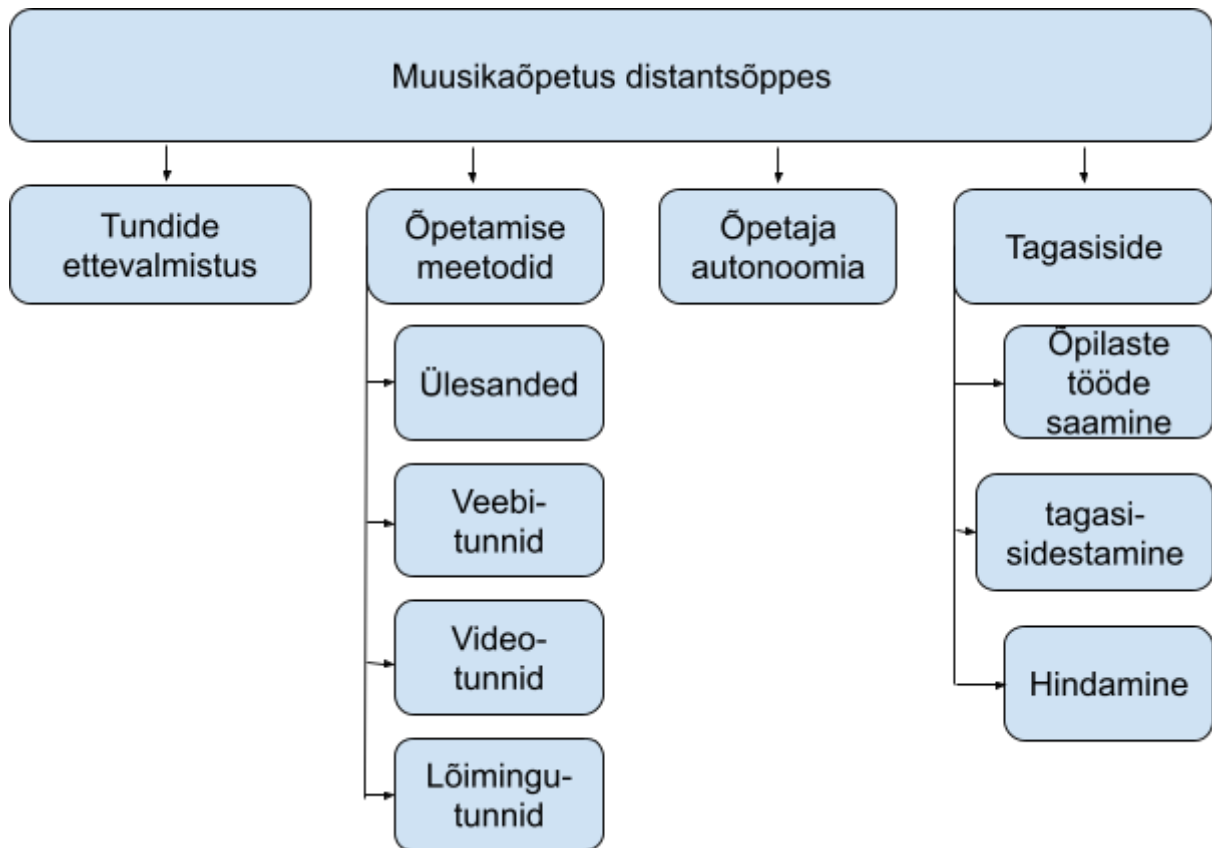
1. Mis on Teie vanus?
2. Milline on teie haridus?
3. Mitmendas klassis Teie laps õpib?

Muusikaõpetus distantsõppe perioodil

4. Millised olid teie pere võimalused ja tehniline valmisolek distantsõppeks?
5. Kuidas oli õppetöö distantsõppe ajal muusikaõpetuses korraldatud?
6. Kas ja milliseid programme muusikaõpetuses kasutati?
7. Kas laps sai arvuti kasutamisega iseseisvalt hakkama?
8. Milliseks kujunes Teie roll muusikaõpetuses distantsõppe perioodil?
9. Kui palju aega kulus lapsel keskmiselt muusikaõpetuse ülesannete täitmisele?
10. Kui tihti pidite last abistama?
11. Milline oli Teie lapse õpimotivatsioon muusikaõpetuses distantsõppe perioodil?
12. Kas ja kuidas toimus infovahetus muusikaõpetajaga?

Emotsioonid ja ettepanekud

13. Millised negatiivsed/positiivsed emotsioonid tekkisid distantsõppe perioodil seoses muusikaõpetusega?
14. Millised on Teie ettepanekud/soovitused tulevikus toimuvaks distantsõppeks muusikaõpetuses?

LISA 2. NÄIDE ALAKATEGOORIA MOODUSTAMISEST

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Meie, Kerli Hellamaa (sünnikuupäev: 29.04.1989) ja Tiiu Kivilaan (sünnikuupäev: 16.02.1972)

1. anname Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose,

„Distantõpe I kooliastme muusikaõpetuses õpetajate ja lapsevanemate vaates“, mille juhendaja on Marvi Remmik,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. oleme teadlikud, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitame, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 18.05.2021